

ΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΛΑΝΑ

Ἡ ἐφαρμογή τοῦ Λογιστικοῦ Πλάνου ἔχει τὴν ἴδιαν ἀξίαν
μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ δεκαδικοῦ μετρικοῦ συστήματος.
Λογιστικὸν Συνέδριον Στρασβούργου

Ἡ Ἀνωτέρα Σχολὴ Βιομηχανικῶν Σπουδῶν, ἐπιθυμοῦσα νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν διά-
δοσιν τῶν νεωτάτων προόδων τῆς Λογιστικῆς καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν αὐτῆς ἐν Ἑλ-
λάδι, ἀνέθεσεν εἰς τὸ Γραφεῖον τῶν Βιομηχανικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐρευνῶν τὴν μετά-
φρασιν καὶ τὸν ὑπομνηματισμὸν τῶν κυριωτέρων «Λογιστικῶν Πλάνων», ἥτοι τῆς Αὐ-
στραλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς ΕΣΣΔ καὶ τῶν Ἑνωμέ-
νων Πολιτειῶν, εἰς τὰ ὅποια ἀποκρυσταλλοῦται ἡ σημερινὴ λογιστικὴ σκέψις.

Τὸ Γραφεῖον Βιομηχανικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐρευνῶν τῆς Σχολῆς ἀνέλαθεν εὐ-
χαρίστως μὲν τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἐν πλήρει ὄμῳσιν συνειδήσει τῶν δυσκολιῶν τῆς,
διὸ καὶ ζητεῖ συγγνώμην διὰ τὰς τυχόν ἀτελείας, ἀναποδράστους εἰς μίαν τοιαύτην
προσπάθειαν. Ἡ ἐργασία δὲν περιώρισθη εἰς τὴν ἄλλην μετάφρασιν, ἀλλ' ἐπεξετάθη
καὶ εἰς τὸν σχολιασμὸν τοῦ κειμένου, ὅπου οὗτος ἀποδεικνύεται χρήσιμος. Τὸ Λογι-
στικὸν πλάνον ἀποτελεῖ ἀναντιρρήτως τὴν τελευταίαν κατάκτησιν τῆς Λογιστικῆς.
Συνδύαζει τὰς τελευταίας προόδους τῆς λογιστικῆς θεωρίας καὶ τῆς λογιστικῆς τεχνι-
κῆς. Ἀποτελεῖ πολὺτιμον ὄργανον οἰκονομικῆς μελέτης καὶ διαχειριστικοῦ ἐλέγχου.

Τὰ «Λογιστικὰ Πλάνα» δὴ δημοσιευθεῖον κατὰ σειράν εἰς τὰς «ΣΠΟΥΔΑΣ» καὶ εἰς
ἰδιαιτέρα τεύχη. Ἐθεωρήθη ἀπαραίτητον νὰ προηγηθῇ μία γενικὴ εἰσαγωγή εἰς τὸ
θέμα, καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς ἀνέλαβε προθύμως νὰ καταρτίσῃ ταύτην, τοπο-
θετῶν τὰ «Λογιστικὰ Πλάνα» ἐντὸς τοῦ οἰκείου κοινωνικοῦ, οἰκονομικοῦ καὶ πολιτι-
κοῦ περιβάλλοντος. Ἡ Λογιστικὴ εἶναι καὶ αὐτὴ μία κοινωνικὴ ἐκδήλωσις, καὶ ὡς
τοιαύτη ἔχει ἀνάγκην κοινωνιολογικῆς, ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἐρμηνεύσεως.

Τὸ πρῶτον δημοσιευόμενον «Πλάνον» εἶναι τὸ Αὐστραλιανόν, τὸ ὅποιον εἶναι
ἔργον τῆς περιφήμου ὀργανώσεως «Australian Institute of Management». Ἡ εἰσα-
γωγή καὶ τὰ σχόλια, ὡς καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῆς μεταφράσεως ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Κα-
θηγητοῦ τῆς Α.Σ.Β.Σ. κ. Μαρίου Τσιμάρρα, ἡ δὲ μετάφρασις ἐφιλοτεχνήθη ὑπὸ τοῦ κ.
Σπυρ. Βασιλείου, συνεργάτου τοῦ Γ.Β.Ε.Ε., τῶς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς Ἑθνικῆς
Τραπεζῆς καὶ νῦν οἰκονομικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Ἐταιρείας ΤΑΕ. Θὰ ἐπακολουθήσῃ
τὸ «Γαλλικὸν Λογιστικὸν Πλάνον», κατὰ μετάφρασιν τοῦ ἰδίου κ. Βασιλείου, μὲ συν-
εργασίαν καὶ σχόλια τοῦ Καθηγητοῦ κ. Δ. Καμβουσίδη.

Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου δημοσιευομένου πλάνου δὴ παρατεθῇ σχετικὴ βιβλιογρα-
φία, πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν ἐπιθυμούντων ν' ἀσχοληθῶσι μὲ τὸ θέμα. Ἐν Ἑλλάδι, τὸ
πρῶτον ἠσυχολήθη μὲ τὰ ζητήματα τῆς τυποποιήσεως τῆς Λογιστικῆς ὁ Διευθυντὴς
τῆς Α.Σ.Β.Σ. κ. Στρ. Κ. Πασιωάνωνος εἰς τὸ ἔργον του «Θεωρία Λογιστικῆς» (1920).
Μετὰ ταῦτα, εἰδικῶς ἐξέθεσε τὰ ζητήματα τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ πρώτου γαλλικοῦ
πλάνου, τὸ 1942, ὁ Καθηγητὴς τῆς Α.Σ.Β.Σ. κ. Μάριος Τσιμάρρας εἰς τὸν δεῦτερον
τόμον τοῦ τρίτου ἐργου τοῦ «Ἀρχαί Γενικῆς Λογιστικῆς» (1946), ὡς καὶ εἰς τὸ βί-

δεῖξαιμεν καὶ εἰς προηγουμένας (*) μελέτας μᾶς. (Τεχνικὰ Χρονικά.— Πειραγμέ-
να τοῦ Σταθμοῦ Ἐρευνῶν Γεωργικῆς Τεχνολογίας, 1939).

(*) Καλογεράς Σ.: «Πειραγμένα τοῦ Σταθμοῦ Ἐρευνῆς Γεωργικῆς Τεχνολογίας», 1939
«Τὰ νεώτερα συστήματα τῆς διατηρήσεως». «Χημικὰ Χρονικά» Ἰουλίος 1937.— «Conser-
vation des fruits et legumes, notamment pendant le transport». Rapport général,
Comptes Rendus of the 5e International Congress of Chemistry and Agricultural
Chemistry, Holland 1937.— «Chaleur et Froid en Vinification» Rapport général de
Congrès International du Vin, Lisbonne 1938.— «Πειράματα καταψύξεως. Ἐνα νέον μέ-
σον καταψύξεως». Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἰούλιος 1940.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΛΑΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. ΣΤΡΑΤΟΥ Κ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Ἡ μελέτη αὕτη ἀποτέλεσε καὶ ἀντικείμενον διαλέξεως δοθείσης ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τὴν 21 Ἰανουαρίου 1953 εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς οἰκίας Ἀκαδημίας 84 τῆς Ἀν. Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν. Τὴν ἐν λόγῳ ὁμιλίαν ἐπρόλογίσει ὁ καθηγητὴς τῆς ΑΣΒΣ κ. ΙΩ. Α. ΧΡΥΣΟΧΟΥ εἰπὼν, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς :

«Εἰσαγωγὴν γενικὴν εἰς τὸ θέμα παρεκλήθη τὰ κάμη ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς μας κ. Στράτος Κ. Παπαϊωάννου. Ὁ ἀγαπητὸς Διευθυντὴς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων εὐρωπαίων, οἱ ὅποιοι ἠσχολήθησαν μὲ τὰ προβλήματα τῆς τυποποιήσεως. Τὸ ἔργον τῆς νεότητός του, ἐκδοθὲν τὸ 1920 ὑπὸ τὸν τίτλον «Σύστημα θεωρητικῆς καὶ ἐφαρμοσμένης λογιστικῆς», ὀρθῶς ἐθεωρήθη «πρωτοποριακόν». Πλήρη εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τῶν ζητημάτων αὐτῶν μᾶς ἔδωκε εἰς τὴν μετὰ τῆς πρωτοτυπίας καὶ εὐρυμαθείας μονογραφίαν του : «Προβλήματα λογιστικῆς τομοθεσίας», κατὰ τὸ προπαρελθόν ἔτος. Ἄλλ' ὁ κ. Παπαϊωάννου ἔχει συγχρόνως τὸ χάρισμα μιᾶς πραγματικῆς κοινωνιολογικῆς καὶ πολιτικῆς συγκροτήσεως. Δι' αὐτὸ ἡ «Εἰσαγωγή του εἰς τὰ Λογιστικά Πλάνα» ἀποτελεῖ κατ' ὁσίαν κοινωνιολογικὴν ἐξέτασιν καὶ τοποθετήσιν τοῦ ζητήματος τοῦ λογιστικοῦ σχεδίου. Οὕτω, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ πρωτότυπος αὐτῆ ἀντιμετώπισις ἐνὸς τεχνικοῦ προβλήματος θ' ἀκουσθῆ με ἐνδιαφέρον καὶ προσοχὴν ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς λογιστὰς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς οικονομικοὺς καὶ πολιτικοὺς μας κύκλους».

I

Ἡ σφαῖρα ἡ ὁποία ἐρρίφθη κατ' ἐ τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου ἤνοιξε μίαν νέαν ἐποχὴν. Τὴν 28ην Ἰουλίου 1914 ἐκηρύσσεται ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος. Οἱ ἄνθρωποι ἐτίχθησαν ἔναντι ἀλλήλων μὲ τὸ μῖσος εἰς τὴν ψυχὴν καὶ μὲ σκοπὸν τὴν ἀλληλεξόντωσιν. Καὶ ὅμως τὴν προτεραιάν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ἐμπορεύματα ἐκυκλοφόρουν ἐλευθέρως εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγοράν.

Ὁ πόλεμος ὑπῆρξεν ὁ μέγας ἀνατροπεύς, δημιουργικὸς καὶ καταστροφικὸς συνάμα. Ἡ φιλελευθέρα οἰκονομία ἀντικατεστάθη μὲ τὴν πολεμικὴν οἰκονομίαν. Τὰ κεφάλαια, συσσωρευμένα μὲ τὸν μόχθον καὶ τὸ αἷμα γενεῶν, ἐτέθησαν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἔργου τῆς «καταστροφῆς». Ἄλλοτε διωχετεύοντο ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Ἀμερικὴν, τώρα ὁ πόλεμος δημιουργεῖ ἐν νέον τεράστιον χρηματιστικὸν κέντρον, τὴν Wall Street τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ ὅποιον μετεβλήθη εἰς πιστωτὴν τῶν πρώην δανειστῶν του. Ὁ πόλεμος ἤλλαξε τὸν ρυθμὸν τοῦ κόσμου. Ἡ οἰκονομία ἐκίνη-

θλίον τοῦ «Κόστος, κοστολόγησις, βιομηχανικὴ λογιστικὴ» (1949). Ἐπίσης ὁ Καθηγητὴς τῆς Α.Σ.Ο. Ε.Ε. κ. Ἀνδρέας Νέζος εἰδικὸν περὶ τοῦ «Λογιστικοῦ Σχεδίου» κεφάλαιον ἔχει περιλάβει εἰς τὴν «Λογιστικὴν» του (1950).

Ἐπιπλοτούμεν ὅτι ἡ πρωτοβουλία τῆς Βιομηχανικῆς Σχολῆς δά δημιουργήσῃ ἀξιόλογον κίνησιν τῶν λογιστῶν ἐπιστημόνων καὶ εἰς τὴν χώραν μας καὶ δά καταστήσῃ δυνατὴν τὴν σύνταξιν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Λογιστικοῦ Πλάνου», ἐπ' ὠφελεία τῆς ἐθνικῆς καὶ δημοσίας οἰκονομίας τῆς Χώρας.

τοποιήθη διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ πολέμου, διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀντιπάλου, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς νίκης. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπιστράτευσιν τῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο καὶ ἡ ἐπιστράτευσις τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων.

Τὸ κράτος, ὅπερ, ἀπὸ τῆς ἰσχύος τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου, λευτισμοῦ καὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἶχε καταδικάσει τὴν αὐθαίρετον παρεμβολὴν τῶν ἀρχόντων εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ πολίτου καὶ εἶχε ἀναδείξει τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀστοῦ, ἐμπρὸς εἰς τὰς πολεμικὰς εὐθύναις του παρεμέρισε τὰς ἀστικές ἀρχάς καὶ—ὑπὸ κάποιον τύπον προσωρινότητος λόγῳ ἐκτάκτου ἀνάγκης—ἔθεσε περιορισμοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν συναλλαγῶν καὶ ὑπεισῆλθεν εἰς τὸν «ἱερὸν» χῶρον τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας μὲ ἀποφασιστικότητά, πού θά ἐθεωρεῖτο βαναυσότης ἄνευ προηγουμένου ἀπὸ τοὺς χρηματιστὰς τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τότε, μέσα εἰς τὴν δίνην τοῦ πολέμου, τὸ Κράτος ἀνακαλύπτει τὴν Λογιστικὴν. Ἀναγνωρίζει ὅτι δύναται νὰ εἶναι πολῦτιμος συνεργάτης τοῦ εἰς τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν. Οὕτως ἡ Λογιστικὴ παίξει οὐσιώδη φοροτεχνικὸν ρόλον καὶ, ἀντιστοίχως, ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ἐπηρεάζει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Λογιστικῆς. Ἀπὸ τοῦ πολέμου, αὐτὴ ἡ ἀλληλεπίδρασις θά εἶναι συνεχῆς. Ἡ φορολογία τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἰδίᾳ τοῦ εἰσοδήματος, θά ζητηθῆται νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῶν λογιστικῶν δεδομένων, καὶ ἡ λογιστικὴ τεχνικὴ θά ρυθμίζεται ὑπὸ τῶν φορολογικῶν κανόνων, ἐνῶ συγχρόνως θά κατατείνῃ ἐν τῇ πράξει εἰς τὴν ἀπόκρυψιν μέρους ἢ καὶ τοῦ ὅλου τῶν κερδῶν. Ὁ πληθωρισμὸς, ἐξ ἄλλου, καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ παλαιοῦ βιομηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ θά δημιουργῆ ποικίλα λογιστικά προβλήματα ἀναπροσαρμογῆς. Ἡ συνεχῆς μείωσις τῆς κτητικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος καθιστᾷ τοὺς ἰσολογισμοὺς, ὄχι πλέον καθρέπτας τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως μιᾶς οἰασθήποτε οἰκονομικῆς μονάδος, ἀλλὰ περιέργα συνονθυλεύματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιχειρεῖται ἄθροισις, ὄχι ὁμοίων πραγμάτων (δηλ. ἀποτιμημένων εἰς ἐνιαῖον νόμισμα τῆς αὐτῆς κτητικῆς ἀξίας), ἀλλ' ἄνομοιων, κατὰ παράβασιν θεμελιωδῶν ἀριθμητικῶν κανόνων.

II

Ὁ πόλεμος ἔληξε τὴν 11.11.18. Μάτην ὁ γερμανικὸς ἱμπεριαλισμὸς ἐπεζήτησε διὰ τοῦ ὀλέθρου νὰ κατακτήσῃ τὰ πάντα· ἀλλὰ καὶ μάτην ὁ ἀγγλικὸς ἐνόμισεν ὅτι διετήρησε τὴν κυριαρχίαν του. Εἰς τὸ βάθος, δύο ἔθνη προβάλλουν νικηταὶ καὶ ἀξιοῦν καὶ αὐτὰ τὴν κοσμοκρατορίαν: Αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς (Η.Π.Α.) καὶ ἡ Ἐνωσις τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν (Ε.Σ.Σ.Δ.). Ὁρθῶς ὁ ὀνομαστὸς Siegfried γράφει: «Οἱ εὐρωπαῖοι κατὰ τὸν πόλεμον ἀνεκάλυψαν διὰ δευτέραν φορὰν τὴν Ἀμερικὴν», ἀλλὰ καὶ ὀρθῶς ὁ Gide τονίζει ὅτι «εἰς τὴν Ἀνατολὴν συντελεῖται ἕν τεράστιον πείραμα. Προσοχὴ, μὴ τὸ ἀγνοήσωμεν ἢ μήπως τὸ ὑπερβάλωμεν». Πράγματι προφητικὸς ὑπῆρξεν ὁ γάλλος δικηγόρος καὶ δημοσιολόγος Alexis Tocqueville, ὁ ὁποῖος τὸ 1848, εἰς τὸ

ἔργον τοῦ «ἡ Δημοκρατία ἐν Ἀμερικῇ», προεῖδε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δύναμιν τῶν δύο τούτων χωρῶν.

Τὴν παραμονὴν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ὁ κόσμος παρουσίαζε ἄνοδον εὐημερίας. Τὸ 1913 εἶναι τὸ ἔτος τῆς μεγαλυτέρας παραγωγῆς καὶ τῆς μεγαλυτέρας κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν. Ἀντιθέτως, τὴν ἐπομένην τοῦ πολέμου ἡ οἰκονομία εἶχεν ἀποσυντεθῆ. Τὰ νομίσματα εἶχον ὑποτιμηθῆ. Αἱ ἀνάγκαι τῆς ἀνοικοδομήσεως ὑπῆρξαν τεράστιαι. Αἱ τιμαὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ναύλων διαρκῶς ἀνήρχοντο, διότι ἡ προσφορὰ ἦτο ἀναγκαιῶς μικρὰ καὶ ἡ ζήτησις ἀναποδράστως μεγάλη. Ἔπρεπε νὰ καλυφθοῦν τὰ ἐλλείμματα τοῦ παρελθόντος, νὰ ἰκανοποιηθοῦν αἱ ἀνάγκαι τοῦ παρόντος καὶ νὰ ἀνοικοδομηθῆ ἡ κατεστραμμένη Εὐρώπη.

Ἡ Ἀμερικὴ ἤρχισε νὰ παράγῃ «κατὰ σειράς». Πρὸς τοῦτο ἐτυποποίησε τὴν παραγωγὴν καὶ ἐμαζοποίησε τὴν κατανάλωσιν. Τὸ πρόβλημα δι' αὐτὴν ὑπῆρξεν ἡ efficiency, ἡ ἀπόδοσις. Ὁργάνωσεν ἐπιστημονικῶς τὴν ἐργασίαν, ἀναπτύξασα καὶ βελτιώσασα τὸν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος γνωστὸν ταιύλορισμόν. Ἐχρησιμοποίησε τὴν Λογιστικὴν διὰ τὰ πρότυπα κόστα καὶ διὰ τοὺς συγκριτικούς καὶ προϋπολογιστικούς ἐλέγχους. Ἡ Λογιστικὴ μαζὶ μετὰ τὴν Στατιστικὴν, γίνονται πολύτιμα ὄργανα τοῦ φορδισμοῦ, ὁ ὁποῖος στηρίζει τὴν εὐημερίαν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς καταναλωτικῆς δυνάμεως. Οἱ μεγάλοι συνασπισμοὶ κεφαλαίου ἀναζητοῦν τοὺς managers, τὰ εἰδικευμένα διοικητικὰ στελέχη, εἰς τὰ ὁποῖα κατ' οὐσίαν περιέρχεται ἡ διοίκησις.

Οὕτω, νέον κοινωνικὸν στρώμα δημιουργεῖται, ὑποχρεωμένον νὰ λογοδοτῆ, ἐξ οὗ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λογιστικοῦ ἐλέγχου καὶ τῶν ἐλεγκτικῶν σωματείων ἐν Η.Π.Α. Ἀποτέλεσμα τῆς καταπληκτικῆς αὐτῆς προσπαθείας εἶναι ἡ αὐξήσις τῆς ἀποδόσεως.

Ὁφείλω, διὰ νὰ ἀποτρέψω τὰς παρεξηγήσεις, νὰ διευκρινίσω ὅτι ἡ αἰτία τῆς τροπῆς τῆς οἰκονομίας ὑπῆρχε μέσα εἰς τὴν ὑφὴν τοῦ αἰτισμοῦ. Ὁ πόλεμος, ὅμως, ἐστάθη ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐκρηκτικῆς ἐκδηλώσεως τῆς τροπῆς ταύτης, καὶ διὰ τοῦτο ἀπετέλεσε σταθμὸν εἰς τὴν ἀνέλιξιν τῶν μεθόδων ὀργανώσεως τῆς παραγωγικῆς καὶ τῆς συναλλακτικῆς τεχνικῆς.

Χάρις εἰς τὰς συνεχῶς συντελουμένας τεχνικὰς προόδους μετὰ τὸν πρῶτον πόλεμον, ἡ παραγωγὴ εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον αὐξάνει. Ὁ καπιταλισμὸς πιστεύει ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι εἰς τὴν ἄνοδόν του. Δὲν ἀντελήφθη τὰ ἐξαρθρωτικὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου. Αἴφνης, τὸ κράχ ἐπραγματοποιήθη. Ἡ κρίσις, μετὰ ὅλας τὰς συνεπείας τῆς, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ἀμερικὴν, διὰ νὰ ἐπεκταθῆ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἐκτὸς τῆς Ε.Σ.Σ.Δ., τῆς ὁποίας ἡ ὁλοκληρωτικὴ ὀργάνωσις εἶναι ἔξω τῶν κρίσεων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἔξω τῆς πενίας. Ἡ κρίσις ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν πτώσιν τῶν ἀξιών εἰς τὸ χρηματιστήριον τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐπηκολούθησεν ἡ ὑποτίμησις τῶν προϊόντων, ἡ μείωσις τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν, αἱ πτωχεύσεις, ἡ ἀνεργία, ἡ νομισματικὴ ἀκαταστασία. Ὁ Marx λέγει ὅτι ἡ κρίσις οὐσιαστικῶς εἶναι ἐπάνοδος εἰς τὴν βαρβαρότητα. Καὶ ἐν μέρει δὲν ἔχει ἄδικον: "Ἄν δὲν εἶναι ἐπάνοδος, εἶναι στροφὴ ἡ ὁποία ἀγνοεῖ

κάνεισ ἂν δύναται νά μείνη προσωρινή ἢ δὲν ὀριστικοποιεῖται εἰς βάρος τῶν κεκτημένων δικαιωμάτων τῶν μαζῶν.

Ἡ μεγάλη αὕτη κρίσις ἔχει ἄμεσον τὴν ἐπίπτωσιν τῆς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς οικονομικῆς ζωῆς. Ἡ φιλελευθέρα οἰκονομία ἐγκαταλείπεται καὶ ἀναζητεῖται εἰς τὴν διευθυνομένην οἰκονομίαν ἢ ἔξοδος ἐκ τῆς καταστάσεως· ἄλλως τε ὁ καπιταλισμὸς τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν συγκροτημάτων εἶχεν ἤδη ἀντικαταστήσει τὸν οἰκονομικὸν ἀνταγωνισμόν, μὲ τὸ μονοπώλιον. Ὁ Ροῦσβελτ δημιουργεῖ τὸ New Deal καὶ τὸ Brain Trust. Ὁ Μουσσολῖνι ὀργανώνει τὰς συντεχνίας ὡς ὄργανον ἄνευ αὐτονομίας τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς Ἡ στερλίνα τὸ 1931 ὑφίσταται τὰς συνεπείας καὶ τὰ κράτη σπεύδουσιν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν παλαιὰν νομισματικὴν βάση καὶ νὰ ὀρθώσουν τελωνειακὰ ἐμπόδια. Τὸ καθεστῶς τῶν περιορισμῶν καὶ τῶν clearings διαδέχεται τὸ καθεστῶς τῆς ἐλευθέρας συναλλαγῆς.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ οἰκονομία ὀργανοῦται ὀρθολογικῶς Δὲν ἀναγνωρίζονται τυφλαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι διέπουν τὸν οἰκονομικὸν φιλελευθερισμόν. Κατὰ τὴν ὀρθολογικὴν ὀργάνωσιν δέον αἱ οἰκονομικαὶ δυνάμεις νὰ ἐξυγιανθοῦν, νὰ συνενωθοῦν οἱ χρήσιμοι παράγοντες, νὰ τεθοῦν ἐντὸς σχεδίου οἱ συντελεσταὶ τοῦ πλοῦτου. Ὁ ρασιοναλισμὸς εἶναι ὁ θάνατος τῆς φιλελευθέρας οἰκονομίας. Σημαίνει ἔλλογον καταμερισμόν, ἔλλογον ὀργάνωσιν, μεθοδικὴν τυποποίησιν, συνεχῆ καθοδήγησιν καὶ διαρκῆ ἔλεγχον, πάντα δὲ ταῦτα μὲ σκοπὸν τὴν αὐξήσιν τῆς ἀποδόσεως. Ἡ Γερμανία ἐπωφελεῖται ἤδη ἐν μεγάλῳ τῶν ἰδεῶν τοῦ Taylor καὶ τοῦ Fayol, τὰς ὁποίας ἀναπτύσσει εἰς τὰς λεπτομερείας κατὰ τρόπον ἀξιόλογον. Ἡ ἀμεσον ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ὀργάνωσις τοῦ «Λογιστικοῦ Σχεδιοῦ».

Ἐνῶ τίθεται σαφῶς τὸ ἐρώτημα: ἐάν ἡ κρίσις εἶναι συμπωματικὴ καὶ παροδική— ὡς τόσαι προγενέστεραι— ἢ καθεστῶτικὴ, ἢ Ε.Σ.Σ.Δ., μακρὰν τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου ἢ μᾶλλον ἔξω αὐτοῦ, ὀργανώνει ἄνευ κρίσεων τὴν οἰκονομίαν τῆς, βάσει τῶν πενταετῶν σχεδίων καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως δεκάδων ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων ὑπὸ καθεστῶς ἰδιορρυθμοῦ ἀνελευθέρου κρατικοῦ καπιταλισμοῦ (ἡ ἀπεργία εἶναι βαρύτερον κατὰ τοῦ Κράτους ἔγκλημα, ὅπως ἄλλως τε καὶ ἡ διαφωνία πρὸς τὰς γλωσσολογικὰς ἢ βιολογικὰς ἐπισήμους ἀπόψεις τοῦ Κόμματος). Ὁ Λένιν ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ «πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἄμεσος μετάβασις εἰς μορφὰς καθαρῶς σοσιαλιστικὰς ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος» καὶ ἀντικαθιστᾷ τὸν πολεμικὸν κομμουνισμόν μὲ τὴν Νέαν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν (ΝΕΠ).

Τὰ πενταετῆ σχέδια, ἀπὸ τοῦ 1921, διαδέχονται ἄλληλα. Αἱ τεχνικαὶ πρόοδοι εἶναι τεράστια. Ἡ ἄλλοτε καθυστερημένη Ρωσία συναγωνίζεται τὴν Ἀμερικὴν, διότι μὲ ἀπηνῆ σκληρότητα θυσιάζεται τὸ παρὸν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ εἰς τὸ μέλλον, εἰς τὴν ἐκβιομηχάνισιν καὶ τὸν ἐξηλεκτρισμόν τῆς ἀπεράντου αὐτῆς χώρας. Ὁ σταχανοβισμὸς γίνεται πρόγραμμα ἐργασίας, πίστις. Πράγματι, ἡ παραγωγὴ αὐξάνει ἀπὸ 100 τὸ 1929 εἰς 183 τὸ 1932. Ἀλλὰ τὸ πνευματικὸν καὶ ψυχικὸν ἐπίπεδον πίπτει, διότι μία ὀλιγαρχία κυβερνᾷ, διότι λείπει ἡ ἐλευθερία, διότι «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ ζήσε-

ται ὁ ἄνθρωπος». Μέσα εἰς τὸ καθεστῶς αὐτό, ὅπου ἡ planification εἶναι ἡ βάσις, ἡ λογιστικὴ ἀνευρίσκει πράγματι πεδῖον τεραστίας δράσεως.

Ὁ κόσμος, ἀπὸ τῆς κρίσεως, ἐναπέθεσε τὰς ἐλπίδας του εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς κατευθυνομένης καὶ διευθυνομένης οἰκονομίας. Ἡ καπιταλιστικὴ τάξις δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνην πλέον εἰς τὰς δημιουργικὰς τῆς δυνάμεις, δι' αὐτὸ καὶ πολιτικῶς ἀντικαθιστᾷ τὸν κοινοβουλευτισμὸν μὲ τὰ δυναμικὰ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα, τὰ ὁποῖα τὴν ὀδηγοῦν εἰς τὸν πόλεμον, διότι ἡ κρίσις τὸ 1938 παρουσιάζει ἤδη νέαν ἔντασιν. Ὁ καπιταλισμὸς διὰ δευτέραν φοράν ἀναζητεῖ ὡς διέξοδον τὸν πόλεμον, πόλεμον παγκόσμιον καὶ πραγματικῶς ὀλοκληρωτικόν. Ἀλλὰ νικηταὶ καὶ ἡττημένοι ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ ἐπαύριον τοῦ πολέμου ἔχει δημιουργήσει ἀμέτρητον ἀδιέξοδον. Ἡ λύσις τοῦ δράματος δὲν ἐπῆλθε μὲ τὸν πόλεμον. Καὶ αὐτὸ ζητεῖ ἤδη νέον πόλεμον. Ἡ Ἐλευθερία καὶ ὁ Ἀνθρωπισμὸς εἶναι κυρίως οἱ ζημιωμένοι· ἀλλὰ ποῖος, λοιπόν, εἶναι ὁ κερδίσας ἀπὸ τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν καταστροφὴν :

Τὴν ἐπαύριον τοῦ δευτέρου πολέμου οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι κυριολεκτικῶς «ρημαγμένοι». Ζητοῦν προπαντὸς ἐλευθερίαν καὶ δικαιοσύνην, διότι αἴτημά των ἦτο κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν κατοχὴν, ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὸν ξένον καὶ ἐντόπιον δυνάστην, ἀπὸ τὸν φόβον, ἀπὸ τὴν πείναν, ἀπὸ τὴν ἀδικίαν. Καὶ ἀντιλαμβάνονται οἱ λαοὶ ὅτι μόνον μὲ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἀνασυγκρότησιν—μὲ βάσιν τὸ κοινὸν συμφέρον— θὰ δημιουργηθῇ ἡ ὑλικὴ εὐημερία, ἡ πνευματικὴ βελτίωσις, ἡ ἠθικὴ ἀνάτασις.

Γίνεται, ἄλλως τε, μία ἀνακατάταξις ἀξιών. Δυνάμεις θεωρούμεναι εἰς τὸ παρελθὸν ὡς ἐπαναστατικαί, μεταβάλλονται εἰς ἀντιδραστικάς, διότι τὸ κριτήριον εἶναι πλέον ἡ τοποθέτησις ἀπέναντι τοῦ προβλήματος τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ τῆς ὁμαλῆς προοδευτικῆς ἐξελίξεως ἑνὸς τόπου. Τὸ Κ.Κ.Ε. εἶναι χαρακτηριστικὸν παράδειγμα κόμματος τυπικῶς ἐπαναστατικοῦ καὶ ἐν τῇ βαθυτέρᾳ του ἐννοίᾳ ἀντιδραστικοῦ, διότι, ἐξυπηρετοῦν ξένην ἐξωτερικὴν πολιτικὴν, εὐρέθῃ μοιραίως ν' ἀντιστρέφεται εἰς τὴν πρόοδον τῆς χώρας καὶ κατ' ἀνάγκην ἐτέθη ἔξω τοῦ ἔθνους καὶ κατὰ τοῦ λαοῦ. Ἐπαναστατικὸν κόμμα τὸ ὁποῖον ἔπαυσε νὰ εἶναι προοδευτικόν! Τὸ φαινόμενον δὲν εἶναι, βέβαια, πρωτοφανὲς εἰς τὴν ἱστορίαν.

III

Ἡ τελευταία περίοδος τῆς ἀνθρωπότητος κρατεῖ πολὺ περισσότερο τοῦ αἰῶνος. Ἦρchiσε μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἀτμοῦ καὶ θὰ τελειώσῃ μὲ τὴν εἰρηνικὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. Ὅπως νέος κόσμος προέκυψε κατὰ τὴν 19ην ἑκατονταετίαν, οὕτω νέος κόσμος θὰ γεννηθῇ, χάρις εἰς τὰς τεχνικὰς προόδους κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα, μέσα ἀπὸ μίαν ἐποχὴν ζυμωμένην μὲ μῖσος καὶ ἀγάπην, μὲ ἡρωϊσμοὺς καὶ προδοσίας, μὲ ἰδέας καὶ μὲ βόρβορον, μὲ αὐτοθυσίαν καὶ εὐτέλειαν, μὲ ἐρείπια καὶ δημιουργικὸν μόχθον. Ἡ βόμβα εἰς τὴν Χιροσίμα ὑπῆρξε τὸ μέγα ἄγγελμα τῆς τραγικωτέρας καταστροφῆς καὶ τῆς μεγαλυτέρας

ἐλπίδος διὰ τὸ μέλλον, ἢ ἀπαρχὴ νέας τεχνικῆς ἐπαναστάσεως, ἢ ὅποια δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐξαλείψῃ ἀκόμη καὶ τὴν «στενότητα τῶν ἀγαθῶν».

Ὑπὸ τοιούτους κοινωνικούς, οικονομικούς καὶ πολιτικούς ὄρους προβάλλει τὸ πρόβλημα ἐνὸς σχεδίου οικονομικῆς ἐξορμήσεως καὶ ἀνασυγκροτήσεως. Ἡ Λογιστικὴ καλεῖται νὰ παίξῃ τὸν ρόλον τῆς, συντελοῦσα εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην τῶν προβλημάτων, εἰς τὴν ἀποτελεσματικώτεραν ὀργάνωσιν τῆς οικονομικῆς ζωῆς, εἰς τὴν συγκρότησιν, τὴν παρακολούθησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ σχεδίου. Τὸ περιβάλλον εἶναι ἤδη ἀπολύτως πρόσφορον. Ἡ λογιστικὴ ὀργάνωσις μιᾶς ἐπιχειρήσεως ἀπορρέει ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ἐργασιῶν, ἀπὸ τὰς πληροφορίας καὶ τοὺς ἐλέγχους καὶ γενικῶς τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς διατελεῖ ἡ ἐπιχειρήσις καὶ ἀπὸ τὰ μέσα τὰ ὅποια διαθέτει. Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦ ὀργανωτῆς—Λογιστῆς, κατὰρτίζει τὸ «Σχέδιον τῆς Λογιστικῆς Ὄργανώσεως» (τὸ Πλάνον) τῆς ἐπιχειρήσεως, ὥστε διὰ τῆς μικροτέρας δαπάνης καὶ τοῦ ὀλιγοτέρου κόπου νὰ ἐπιτύχῃ τὸ μακίμιον τῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν ἐλέγχων. Ἐκάστη, πράγματι, οικονομικὴ μονὰς παρουσιάζει ἰδιορρυθμίαν καὶ ὁ Λογιστὴς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ λάβῃ τοῦτο ὑπ' ὄψιν. Τὸ «Πλάνον» τῆς μιᾶς ἐπιχειρήσεως δὲν ἐφαρμόζεται ἀπολύτως εἰς μιάν ἄλλην, ὅπως καὶ ἔνδυμα, κατάλληλον διὰ τὸν Ἄλφρα, δυνατόν νὰ μὴ εἶναι ἐξίσου κατάλληλον διὰ τὸν Βῆτα.

Ἄνεξαρτήτως ὅμως τῶν ἰδιορρυθμιῶν, ὑπάρχουν κοινὰ χαρακτηριστικά σημεῖα εἰς τὰς οικονομικὰς μονάδας τὰς ἐπιδικούσας τὸν αὐτὸν σκοπὸν, π.χ. τὰς ἐπιχειρήσεις λιανικοῦ ἢ χονδρικοῦ ἔμπορίου, τὰς ἀσφαλιστικὰς ἐταιρίας, τὰ φιλανθρωπικὰ σωματεῖα, τὰ ξενοδοχεῖα ὕψου κ.τ.λ. Πᾶσα, ἐπὶ παραδείγματι, ἐπιχειρήσις λιανικοῦ ἔμπορίου ἀγοράζει χονδρικῶς ἢ ἡμιχονδρικῶς ἔμπορεύματα τοῖς μετρητοῖς ἢ ἐπὶ πιστώσει καὶ μεταπωλεῖ ταῦτα λιανικῶς τοῖς μετρητοῖς ἢ καὶ ἐπὶ πιστώσει· ὑπάρχουν δηλονότι, κοινὰ χαρακτηριστικά ἀπὸ οικονομικῆς καὶ νομικῆς ἢ καὶ ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως, ἀποτελοῦντα τὴν βᾶσιν, ὥστε παραπλεύρως πρὸς τὰ «Πλάνα» τῶν καθ' ἕκαστα οικονομικῶν μονάδων νὰ ὑπάρχουν τὰ λεγόμενα «Ἐπαγγελματικὰ Πλάνα», ἅτινα ἐφαρμόζονται εἰς τὰς διαφόρους κατηγορίας τῶν οικονομικῶν μονάδων. Ἐπομένως ὑπάρχει ἔν Πλάνον π.χ. διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις λιανικοῦ ἔμπορίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐφαρμογὴ εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς συνθήκας, δηλονότι τὰς ἰδιορρυθμίας, τῆς συγκεκριμένης ἢ ἐπιχειρήσεως, ἀποτελεῖ τὸ εἰδικὸν καὶ συγκεκριμένον ἀτομικὸν «Πλάνον». Εὐνόητον εἶναι ὅτι τὰ «Ἐπαγγελματικὰ Πλάνα» εἶνε δυνατόν νὰ ὑποδιαιρεθοῦν ἀναλόγως πρὸς τὴν δυνατότητα τῆς ὑποδιαιρέσεως μιᾶς κατηγορίας οικονομικῶν μονάδων. Οὕτω τὸ «Ἐπαγγελματικὸν Πλάνον» τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἐπιχειρήσεων δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς Πλάνα Ἀσφαλειῶν Ζωῆς, Πυρκαϊᾶς κ.λ.π. ἢ τὸ Πλάνον Ἐπιχειρήσεων Χονδρικοῦ Ἐμπορίου νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς Πλάνα Ἐπιχειρήσεων Ἐδωδίων, Ὑφασμάτων κ.τ.λ. Ἡ εἰδικεὺσις αὕτη τῶν Πλάνων ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ παρουσιάζει μεγαλύτερας δυσκολίας εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὅπου παρουσιάζονται μεγάλαι

διορθωθῆναι καὶ διαφοραί, πχ. μεταξύ ἑνὸς ἐλαιουργείου, ἑνὸς καννα-
βουργείου ἢ ἑνὸς ἐργοστασίου κατασκευῆς ψυγείων.

Τέλος, ἅπασαι αἱ κερδοσκοπικαὶ ἐπιχειρήσεις, οἰασδήποτε μορφῆς
καὶ σκοποῦ, παρουσιάζουν κοινὰ σημεῖα καὶ χαρακτηριστικά. Ἐκ τοῦ γε-
γονότος τούτου προκύπτει ἡ δυνατότης ἑνὸς «Γενικοῦ Λογιστικοῦ Πλά-
νου», τὸ ὁποῖον νὰ χαράσσει τὰς γενικὰς γραμμάς τῆς λογιστικῆς ὀργα-
νώσεως καὶ τῆς λογιστικῆς λειτουργίας τῶν διαφόρων κερδοσκοπικῶν
μονάδων.

Τί εἶναι, συνεπῶς, «Γενικὸν Λογιστικὸν Πλάνον» ;

Τοῦτο ἀποτελεῖται :

α) Ἀπὸ μίαν ἐνιαίαν ταξινόμησιν τῶν λογαριασμῶν εἰς κατηγορίας
καθ' ὠρισμένον σύστημα (δεκαδικόν, ἀλφαβητικόν, μικτὸν κ.τ.λ.).

β) Ἀπὸ μίαν ἐνιαίαν ὀνοματολογίαν τῶν λογαριασμῶν, ὥστε ἐν
περιουσιακὸν στοιχεῖον ἢ μίαν οἰκονομικὴν πράξις νὰ ἀντιπροσωπεύονται
διὰ τοῦ αὐτοῦ λογαριασμοῦ εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις.

γ) Ἀπὸ τὴν ἀντικατάστασιν τελικῶς τῶν τίτλων τῶν λογαριασμῶν δι'
ἀριθμῶν, βάσει τῆς ἐνιαίας ταξινόμησεως, ὥστε νὰ ὑπάρξουν διεθνή σύμ-
βολα ἐκφράζοντα τοὺς λογαριασμοὺς καί, συνεπῶς, διεθνῆς λογιστικῆ
γλῶσσα.

δ) Ἀπὸ ἐνιαίους κανόνας διέποντας τὴν γενικὴν ὀργάνωσιν τῶν βα-
σικῶν λογιστικῶν βιβλίων καὶ τὴν ἐνιαίαν ὀνομασίαν αὐτῶν.

ε) Ἀπὸ ἐνιαίους κανόνας ἀποτιμῆσεως τῶν περιουσιακῶν στοιχείων.

στ) Ἀπὸ ἐνιαίους κανόνας χρεωπιστώσεως τῶν λογαριασμῶν καὶ
καταχωρίσεως τῶν πράξεων εἰς τὰ λογιστικὰ βιβλία καὶ

ζ) Ἀπὸ ἐνιαίους τύπους Γενικῶν Ἰσολογισμῶν, Ἀναλύσεως Ἀπο-
τελεσμάτων, Ἀποδόσεως τῶν Ἔργασιων, Ἐκθέσεων κ.τ.λ.

Διὰ τῶν ἀτομικῶν «Πλάνων» ἐπιδιώκεται, συμφώνως πρὸς τοὺς
γενικοὺς λογιστικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τῆς ἐπιχειρήσεως συν-
θήκας, ἢ λογιστικὴ ὀργάνωσις αὐτῆς, ἐντὸς τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα χαράσσει
τὸ ἀντίστοιχον «Ἐπαγγελματικὸν Λογιστικὸν Πλάνον», συντεταγμένον
καὶ αὐτὸ βάσει τοῦ «Γενικοῦ Λογιστικοῦ Πλάνου». Εἰς τοῦτο, ὅθεν, περιέ-
χονται αἱ γενικαὶ γραμμαὶ καὶ οἱ γενικοὶ κανόνες τῆς ὀργανώσεως καὶ
λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων.

Τοιοιουτρόπως εἶνε δυνατόν μίαν ἐπιχειρήσιν, βάσει τοῦ «Πλάνου»
τῆς, νὰ συγκρίνη τὰς ἐργασίας τῆς κατὰ μίαν χρῆσιν, ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὰς
ἐργασίας τῆς κατὰ τὸ παρελθόν καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν
ἀπόδοσιν τῶν ὁμοίων ἐπιχειρήσεων. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τοῦ
Ἐπαγγελματικοῦ Πλάνου, ὅπως ἐπίσης εἶναι δυνατόν νὰ γίνουιν συγκρί-
σεις μιᾶς κατηγορίας ἐπιχειρήσεων πρὸς ἄλλας. Αἱ ἐπιχειρήσεις λιανικοῦ
ἔμπορίου δύνανται εὐκόλως νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις χον-
δρικοῦ ἔμπορίου, αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἑταιρῖαι ζωῆς πρὸς τὰς λοιπὰς ἀσφα-
λιστικὰς ἑταιρῖας. Ὅπως, ὡσαύτως, πᾶσα οἰκονομικὴ μονὰς καὶ πᾶσα
κατηγορία οἰκονομικῶν μονάδων δύνανται νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὸ σύνο-
λον τῶν ἐπιχειρήσεων.

Αί συγκρίσεις αὗται καθίστανται δυναταί, διότι ὑπάρχει ἐνιαία ὀνοματολογία, ἐνιαία κατὰταξις, ἐνιαία ὀργάνωσις, ἀποτιμήσις καὶ ἐμφάνι-σις τῶν οἰκονομικῶν πράξεων καὶ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων, ὑπάρχει δηλονότι ἐνιαία λογιστικὴ γλῶσσα νοητὴ ἄνευ παρερμηνειῶν ἀπὸ ἄλλου τῶν Λογιστᾶς.

IV

Πολλὰ λογιστικά προβλήματα εἶχον ἤδη λυθῆ πρό τοῦ πρώτου παγ-κοσμίου πολέμου καὶ πολλὰ λογιστικά αἰτήματα εἶχον ἐπίσης ἤδη διατυ-πωθῆ. Ἄπο τοῦ λογιστικοῦ συνεδρίου τοῦ 1880, εἰς ὃ οἱ σύνοδοι συνε-πλέκοντο, ἐάν ἡ ἀπλογραφία ἢ ἡ διπλογραφία ἦτο ἡ καλυτέρα λογιστικὴ μέθοδος, μεγάλη θεωρητικὴ καὶ τεχνικὴ λογιστικὴ ἐξέλιξις ἔχει σημειωθῆ. Εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ἡ διπλογραφία ὡς μία μέθοδος ἀρτία. Ἡ θετικὴ θεω-ρία τοῦ ἀμερικανικοῦ Sprague καὶ τοῦ γάλλου Dumarchey ὄχι μόνον εἶχεν ἐκτεθῆ, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν εἶχε γίνεϊ δεκτὴ. Τὸ ἀπὸ τοῦ Paciolo ἱερὸν λογιστικὸν ἀξίωμα: «ὃ λαμβάνων χρεοῦται καὶ ὃ δίδων πι-στοῦται» κατέρρευσεν, ὡς συγκρουόμενον μὲ τὴν λογικὴν. Οἱ λογαρια-σμοί, ὡς ἐμφάνισις, μετεσχηματίσθησαν, καὶ τὰ χονδρὰ λογιστικά βιβλία ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ κινητὰ φύλλα τοποθετημένα εἰς λογιστικὰ ἔπιπλα διαφόρων τύπων. Ἡ ἐπινόησις τοῦ χημικοῦ χάρτου ἀντιγραφῆς διευκο-λύνει τὴν λογιστικὴν καταχώρισιν καὶ καθιστὰ δυνατὴν τὴν λογιστικὴν δι-ἀποτυπώσεις. Αἱ γραφομηχαναὶ καὶ αἱ ἀριθμομηχαναὶ διαδίδονται καὶ ἤδη κάμνουν τὴν ἐμφάνισιν τῶν αἱ λογιστικαὶ μηχαναὶ Τὸ συγκεντρο-τικὸν σύστημα τῶν ἐγγραφῶν ἐπεκράτησεν, ὡς προσαρμοζόμενον περισ-σότερον μὲ τὸν καταμερισμὸν τῆς ἐργασίας. Ἡ Μηχανολογιστικὴ ἐφηρ-μόσθη εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, καὶ ὑπῆρξε μία πραγματικὴ ἀνατροπὴ εἰς τὴν λογιστικὴν ἐργασίαν. Συζητήσεις εἶχον γίνεϊ καὶ διὰ τὴν δεκαδικὴν ἀρί-θμησιν. Τὸ ζήτημα τοῦ ἐνιαίου σχεδίου τῶν ἰσολογισμῶν καὶ τῶν λογαρια-σμῶν τῶν ἀποτελεσμάτων εἶχε πρό πολλοῦ ἀντιμετωπισθῆ, ὄχι μόνον ἀπὸ λογιστικοὺς κύκλους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ οἰκονομολόγους καὶ στατιστικούς. Τέλος, γενικὴ λογιστικὴ ἀπαίτησις ὑπῆρξεν ἢ διὰ νόμου ρύθμισις τῶν προ-βλημάτων τῆς ἀποτιμήσεως.

Ὡς γνωστὸν, βάσις πάσης ταξινομήσεως εἶναι ἡ κατὰταξις τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας καλεῖται ἡ ταξινομήσις νὰ παράσχη κατὰ τρό-πον ἐξασφαλίζοντα εὐχέρειαν ἀναζητήσεως καὶ εὐρέσεως—αὐτὸ ἀποτε-λεῖ τὴν εὐχρησίαν τῆς μεθόδου ἣτις θὰ χρησιμοποιηθῆ—καὶ ἀκρίβειαν πλη-ροφοριῶν. Τὸ πρόβλημα ἐτέθη κατ' ἀρχὰς ἐπιστημονικῶς εἰς τὴν βιβλιο-θηκονομίαν, ὅπου ὁ ὄγκος τοῦ ὕλικου ἐπέβαλε τὴν ἀναζήτησιν συστημά-των παρατηρήσεως καλῆς καὶ εὐχρήστου. Ἡ κατὰταξις βάσει τοῦ περι-εχομένου ἐκάστου βιβλίου ἀπετέλεσε τὴν πρόοδον τῶν νεωτέρων χρόνων εἰς τὸν τομέα τοῦτον καὶ ὠνομάσθη ἐπιστημονικὴ ἢ συστηματικὴ κατὰ-ταξις. Αἱ γνώσεις διαιροῦνται εἰς ὁμοειδεῖς κατηγορίας, καὶ κάθε κατη-γορία λαμβάνει ἓνα σύμβολον ἀλφαβητικὸν ἢ ἀριθμητικὸν ἢ μικτὸν (ἀλ-φαριθμητικὸν). Ἡ δεκαδικὴ κατὰταξις, ὑπόδειξις τοῦ Ντιούϊ, διευθυντοῦ

της Δημοσίας Βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης, είναι άμιγές αριθμητικόν σύστημα, κατά τὸ ὁποῖον αἱ γνώσεις διαιροῦνται εἰς δέκα μεγάλας κατηγορίας (0 ἕως 9 ἢ 1 ἕως 0), κάθε κατηγορία λαμβάνει καὶ ἓνα ἄλλον μονοψήφιον καὶ διαιρεῖται εἰς δέκα ὑποκατηγορίας (π.χ. 50 ἕως 59 ἢ κατηγορία 5) κ.ο.κ. Ἀπὸ τὰς βιβλιοθήκας, ἡ συστηματικὴ κατάταξις ἐπεξετάθη εἰς τὰς ἀποθήκας, τὸ ὀνομαστικὸν τῶν ὑλικῶν τῶν ὁποίων συντάσσεται κατὰ συστηματικὸν τρόπον, εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ τὴν τήρησιν τοῦ ἀρχείου ὥστε νὰ εἶναι ἄμεσος, ἀναγκαστικὴ καὶ ἀσφαλὴς ἡ συσχέτισις τῶν ἐγγράφων ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, καὶ ἀλλαχοῦ.

Εἰς τὴν λογιστικὴν τεχνικὴν ἐγένεν ἐμφανῆς ἡ ἀναγκαιότης τῆς συστηματικῆς κατατάξεως τῶν λογαριασμῶν, ὥστε ἓνα σύμβολον κοινῆς ἀναγνωρίσεως νὰ καθορίζῃ ἕκαστον εἶδος λογαριασμῶν, καὶ νὰ διασφαλίζῃ τὴν ἀποφυγὴν ἀκουσίων ἢ ἠθελημένων παρανοήσεων, ὥστε νὰ διευκολύνεται καὶ ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ σύγκρισις τῶν κονδυλίων πρὸς συναγωγὴν οικονομικῶν συμπερασμάτων. Τόσον τὸ γαλλικὸν ὅσον καὶ τὸ γερμανικὸν καὶ τὸ αὐστραλιανὸν «Λογιστικὸν Σχέδιον» δέχονται τὴν δεκαδικὴν ταξινόμησιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ρωσικόν.

Τὸ θέμα τῆς ἐνιαίας ἐμφανίσεως τῶν ἰσολογισμῶν ὀρθῶς καὶ ἀναγκαίως ἐνεφανίσθη εἰς διεθνή κλίμακα. Ἀπασχολήθη μὲ αὐτὸ τὸ «Διεθνὲς Ἰνστιτούτον Στατιστικῆς», διότι ἐγένετο σαφῶς ἀντιληπτόν, ὅτι θετικὴ μελέτη τῶν οικονομικῶν προβλημάτων θὰ προήρχετο διὰ γενικῶν ἰσολογισμῶν ἐνιαίων καὶ βάσει ὁμοίων κανόνων ἀποτιμήσεως συντεταγμένων. Τὸ Διεθνὲς Ἰνστιτούτον τῆς Στατιστικῆς, ἀπὸ τοῦ 1901 κατεῖδε τὴν σημασίαν τοῦ ζητήματος καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς του Α. Neymark ἔλαβε τὴν ἐντολὴν τοῦ Διεθνoῦς Στατιστικοῦ Συνεδρίου τῆς Βουδαπέστης νὰ μελετήσῃ τὸ θέμα καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὸν καλύτερον τρόπον συντάξεως τῶν γενικῶν ἰσολογισμῶν ἀπὸ ἀπόψεως διεθνoῦς στατιστικῆς. Αἱ ἀμερικανικαὶ ἰδίαι τράπεζαι μὲ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς Federal Reserve Board ἀντιλαμβάνονται τὴν σημασίαν τοῦ ζητήματος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς πιστωτικῆς τῶν πολιτικῆς.

Εἶναι, νομίζομεν, χαρακτηριστικὸν ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ Ἐπίσημοι Λογισταὶ (τὸ American Institute of Accountants) καθορίζουν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν (1929) τὸν λογιστικὸν καταστατικὸν χάρτην τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν (ἰδὲ πρόλογον καὶ μετάφρασιν Καθηγητοῦ Ι. Χρυσοχοῦ) καὶ ὅτι τὸ 1929 συνέρχεται τὸ διεθνὲς λογιστικὸν συνέδριον ἐν Βαρκελώνῃ καὶ συζητεῖ τὸ θέμα τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ Γενικοῦ Ἰσολογισμοῦ. Οἱ λογισταὶ ὀσφραίνονται τὴν καταιγίδα, τὴν μεγάλην κρίσιν, ἣτις ἤρχισε τὸ 1929. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ οικονομικοῦ περιβάλλοντος εἶναι ἐμφανῆς. Οἱ λογισταὶ προσφέρονται νὰ ὑπηρετήσουν τὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ δὲν εἰσακούονται. Πρὸ τῆς κρίσεως ἡ Λογιστικὴ δὲν χρησιμοποιεῖται ὡς ἐν θετικῶν μέσων ἐγκαίρου προβλέψεως καὶ ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς καταστάσεως. Μετὰ τὴν κρίσιν ἀναγνωρίζεται ἡ ζωτικὴ καὶ θεμελιώδης σημασία τῆς.

Τὸ Συνέδριον τῆς Βαρκελώνης ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν νὰ καταρτισθῇ διεθνὴς λογιστικὴ ὀνοματολογία καὶ νὰ συνταχθοῦν ἐνιαῖοι λογιστικοὶ

κανόνες, ώστε να δημιουργηθῆ ἑνιαία διεθνῆς λογιστική, προκειμένου ὁμως περὶ τοῦ ἑνιαίου τῶν Ἰσολογισμῶν τὸ Συνέδριον ὑπῆρξε διστακτικόν, διότι ἐδέχθη ὅτι ὑπάρχουν λογιστικά δυσκολία, ἰδίως λόγω τῶν ποικίλων κατηγοριῶν τῶν οικονομικῶν μονάδων. Πάντως ἐδέχθη ὡς βασικὴν ἀρχὴν νὰ ταξινομοῦνται τὰ μὲν στοιχεῖα τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀναλόγως τῆς ρευστότητος τῶν (διαθεσιμότητες, ἀξία ἐκμεταλλεύσεως, ἀπαιτήσεις, ἀκίνητοποιήσεις), τὰ δὲ τοῦ Παθητικοῦ ἀναλόγως τῆς σειρᾶς προτεραιότητος τῆς ἀποδόσεως (χρῆν βραχυπρόθεσμα, μακροπρόθεσμα, μὴ ἀπαιτητά). Κατ' ἐξαιρέσιν τὸ Συνέδριον ἐδέχθη ὅτι εἶναι δυνατὸς ὁ ἑνιαῖος τύπος τοῦ Ἰσολογισμοῦ διὰ τὰς τραπεζας, τὰς ἀσφαλιστικὰς ἐταιρεῖας καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας.

Διάφορα σχέδια νόμων ἐν Γαλλίᾳ, Βελγίῳ, Ἑλβετίᾳ, Ἰταλίᾳ κ.τ.λ. περιέχουν διάταξιν ἢ ὁποῖα ἀναθέτει εἰς Διάταγμα τὸν καθορισμὸν ἑνιαίου τύπου Ἰσολογισμῶν, ἀλλὰ τὰ σχέδια δὲν περιεβλήθησαν ποτὲ τὸ κύρος νόμου. Ὁρισμένοι πάντως περὶ ἀπογραφῆς καὶ Γενικοῦ Ἰσολογισμοῦ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν διατάξεις, ἰδίᾳ ἐν Ἑλβετίᾳ, Ἑλλάδι καὶ Ὀλλανδίᾳ, καθοδηγοῦν εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐμφανίσεως τῶν περιουσιακῶν στοιχείων ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ.

Οἱ δισταγμοὶ διὰ τὴν νομοθετικὴν ρύθμισιν ἐστηρίζοντο καὶ ἐπὶ τῆς ὀξείας ἀντιθέσεως διακεκριμένων λογιστικῶν συγγραφέων ὡς πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ τὸ σκόπιμον τοῦ ἑνιαίου Γενικοῦ Ἰσολογισμοῦ. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, οἰονδήποτε τύπον καὶ ἂν περιβληθῆ ὁ Γενικὸς Ἰσολογισμὸς, χωρεῖ ὅπωςδήποτε ἢ ἐξαπάτησις ὁ νόμος ἄλλως τε ἔχει ἀπλῶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ περιορίσῃ τὴν δυνατότητα τῆς ἀπάτης, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ὁ νόμος καθιστᾷ ἀδύνατον πᾶσαν παράβασιν καὶ, ἐξ ἄλλου, ἡ ἑνιαία ἐμφάνισις τοῦ Ἰσολογισμοῦ δὲν φιλοδοξεῖ νὰ καταργήσῃ τὴν ἀπάτην, ἀλλ' ἀποβλέπει νὰ καταστήσῃ τὸ βασικὸν τοῦτο λογιστικόν, οικονομικόν, νομικόν καὶ στατιστικόν στοιχείον μεθοδικόν καὶ σαφές. Ἡ εἰλικρίνεια τοῦ Ἰσολογισμοῦ εἶναι ἕτερον θέμα ἢ δὲ ἐξακριβώσις τῆς εἶναι ζήτημα ἐλέγχου.

Τὸ πρόβλημα παραμένει δι' ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις. Τὸ θέμα δὲν εἶναι μόνον λογιστικῆς φύσεως, ἀλλ' ἐξεχούσης οικονομικῆς, στατιστικῆς καὶ φορολογικῆς σημασίας. Τὰ ἐρωτήματα τὰ ὁποῖα προβάλλουν εἶναι: ποῖον κριτήριον θὰ ληφθῆ διὰ τὴν ταξινόμησιν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων (ἢ φύσις τῶν, ἢ ὁ χρόνος ρευστότητος κτλ.) καὶ ἂν θὰ ὑπάρξῃ ἑνιαῖος τύπος γενικῶς ἢ θὰ δημιουργηθῆ εἰδικὸς δι' ἕκαστον κλάδον ἐπιχειρήσεων (ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν, τραπεζικῶν κτλ.). Τὸ τελευταῖον διεθνὲς λογιστικὸν συνέδριον τῶν Παρισίων (1948) ἠσχολήθη ἐπίσης μὲ τὸ θέμα αὐτό. Τοιοῦτοτρόπως δὲν ἀπομένει πλέον εἰμὴ ἡ συστηματικὴ διατύπωσις μιᾶς ἐπιστημονικῆς λογιστικῆς θεωρίας καὶ ἡ νομικὴ ἀναγνώρισις τοῦ κοινωνικοῦ ρόλου τῆς Λογιστικῆς. Τοῦτο θὰ γίνῃ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ «Λογιστικοῦ Πλάνου» εἰς τὴν νέαν περίοδον, τὴν ὁποῖαν αἰμάσσουσα διανύει ἀπὸ τοῦ 1914 ἢ Ἀνθρωπότης. Τὸ «Λογιστικὸν Πλάνον» θὰ εἶναι ἡ κυρία ἐκδήλωσις τῶν νέων περὶ τοῦ ρόλου τῆς Λογιστικῆς ἀντιλήψεων, ἐν συν-

δυσασμῶ πρὸς τὴν Στατιστικὴν καὶ πρὸς τὴν κατάρτισιν, παρακολούθησιν καὶ ἔλεγχον τοῦ Οἰκονομικοῦ Σχεδίου.

V

Τρεῖς μεγάλοι χῶροι συνέταξαν καὶ ἐφήρμοσαν κατὰ πρῶτον λογιστικὰ πλάνα, ἡ ΕΣΣΔ, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία, μετὰ ταῦτα δὲ ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι μικρότεροι χῶροι, ὅπως ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Γιουγκοσλαβία. Ἡ Σχολή μας φιλοδοξεῖ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν τὰ ἐπίσημα αὐτὰ «Σχέδια», μαζί με τὰ προταθέντα ἀπὸ λογιστικὰς ὀργανώσεις καὶ ἀπὸ διακεκριμένους λογιστικούς συγγραφεῖς. Πρῶτον χρονολογικῶς σχέδιον εἶναι τὸ ρωσικόν.

Εἰς τὸ καπιταλιστικὸν καθεστῶς τῆς ἰδιοκτησίας, «ἡ ἀγία καὶ δημιουργικὴ πρωτοβουλία εἶναι τὸ πᾶν· τὸ Κράτος εἶναι τὸ ἀναγκαῖον κακόν», εἰς τὸ ὅποιον καταφεύγομεν, ὅταν δὲν δυνάμεθα ἄλλως νὰ πράξωμεν. Ἀκόμη καὶ ὅταν δημιουργηθῇ ἡ διευθυνομένη οἰκονομία πρὸς σωτηρίαν τοῦ καπιταλισμοῦ, τὸ Κράτος βάλλεται ὡς ἀνίκανον ἢ ἀκόμη καὶ ὡς κακοποιόν. Ἀντιθέτως, εἰς τὸ σοβιετικὸν καθεστῶς τὸ Κράτος εἶναι ὁ παντοδύναμος οἰκονομικὸς παράγων, ἡ δὲ δρᾶσις τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας εἶναι τελείως ἀσήμαντος ἢ περιορισμένη εἰς ἐλαχίστους τομεῖς.

Οὕτω πως, εἰς τὸ καπιταλιστικὸν καθεστῶς ἡ Λογιστικὴ εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις. Ἀφορᾷ τὰς οἰκονομικὰς πράξεις τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐν γένει ὀργανισμῶν ἐξυπηρετεῖ τὰ μεμονωμένα ἀτομικὰ συμφέροντα· τούτων παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν. Ἡ Λογιστικὴ τοῦ Κράτους εἶναι ἕτερον καὶ διάφορον θέμα· διέπεται ἀπὸ ἄλλους κανόννας καὶ ἔχει ταμιακὸν κυρίως χαρακτήρα.

Ἐντελῶς διάφορος εἶναι ἡ Λογιστικὴ εἰς τὸ σοβιετικὸν καθεστῶς. Ὁ πόλεμος τοῦ 1914—1918, ἀφοῦ ἀποσυνέθεσε τὸ παλαιὸν μοναρχικὸν καὶ καθυστερημένον καθεστῶς τῆς Ρωσίας, ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Λένιν καὶ τὸν Τρότσκυ, κατὰ παράβασιν βασικῶν μαρξιστικῶν θεωριῶν, νὰ δημιουργήσουν μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴν Ἐπανάστασιν τὴν νέαν κατάστασιν, ἡ ὁποία ἐξελιχθῆ εἰς ἕν κολοσσιαῖον ὀλοκληρωτικόν, μονοκομματικὸν καὶ ἀπολυταρχικὸν καθεστῶς κρατικοῦ ἐξειλιγμένου καπιταλισμοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἐπαναστάσεως ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὅτι τὸ νέον καθεστῶς ἔδει νὰ στηριχθῇ ἐπὶ μιᾶς σχεδιασμένης οἰκονομίας, ἡ ὁποία θ' ἀντικαθίστα τὴν τυφλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς οἰκονομικοὺς νόμους. Ὁ Λένιν τὸ ἀντελήφθη. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1921 συνεστήθη ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Σχεδίου (Gosplan), διότι κατὰ τὸν μαρξισμόν ἡ παραγωγὴ δέον νὰ εἶναι συνεχῆς καὶ ἀνάλογος πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως, ὥστε ν' ἀποφεύγωνται αἱ κρίσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι φαινόμενον τοῦ καπιταλισμοῦ. Οὕτω, ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία ὑπήχθη ὑπὸ κανόννας «σχεδίου». Οἱ ὀργανισμοὶ τῆς σχεδιασμένης σοβιετικῆς οἰκονομίας σχηματίζουν εἶδος πυραμίδος, μετὰ κατωτάτην βαθμίδα τὴν ἐπιχειρήσιν καὶ ἀνωτάτην τὴν Κυ-

βέρνησιν. Ἀπὸ τοῦ 1931, ἰδιαιτέρα προσοχὴ δίδεται εἰς τὰ κατώτατα κύτταρα τῆς οἰκονομίας καὶ ἀναγνωρίζεται ἔτι περισσότερον ἢ σημασία τῆς Λογιστικῆς δι' αὐτά. Ὁ Στάλιν καὶ ὁ Μολότωφ δριμύτατα κατακρίνουσιν τοὺς ἀδιαφοροῦντας διὰ τὰ λογιστικά δεδομένα καὶ καλοῦσιν τοὺς διευθυντάς τῶν οἰκονομικῶν μονάδων «νά μελετοῦν τοὺς ἰσολογισμοὺς καὶ νά ἐλέγχουσι συστηματικῶς τὴν λογιστικὴν των».

Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ «οἰκονομικὸν σχέδιον» (τὸ πλάνον) κατὰ τὴν σοβιετικὴν ἀντίληψιν; Εἶναι σύνολον ἀποφάσεων καὶ διαταγῶν, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουσι τὴν μέλλουσαν ὀργάνωσιν καὶ ἐξέλξιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ τὰ διατιθέμενα μέσα πρὸς πραγματοποιήσιν. Εἶναι ἐπομένως σχέδιον ἐπιτακτικῶν χαρακτήρος, τὸ ὁποῖον κατ' ἀνάγκην καλύπτει τὸ σύνολον τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας. Δὲν εἶναι ἀπλὴ ἔνωσις ἐπὶ μέρους προγραμμάτων, ἀλλ' ἐν ἑνιαίῳ σύνολον τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἁρμονίαν τῶν μερῶν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὰς οἰκονομικὰς βλέψεις καὶ τὰς κοινωνικὰς ἐπιδιώξεις, εἶναι δυνατόν, διότι ἡ οἰκονομία οὐσιαστικῶς εἶναι ἐν ἀπέραντον τράστ' λειτουργοῦν ἐπὶ ἐθνικῆς κλίμακος. Τὸ σχέδιον προσδιορίζει τὴν ἀξίαν τῆς παραγωγῆς εἰς ὀρισμένην περίοδον, τὰς ἐπὶ μέρους παραχθησομένας ποσότητας τῶν διαφόρων ἀγαθῶν, τὸ σύνολον τῶν χρησιμοποιηθησομένων ἐργασιῶν, τὰς ἐπενδύσεις, τὸ εἰσόδημα τὸ ὁποῖον δεόν νά πραγματοποιηθῆ, τὰ ἀποθεματικά καὶ τὸν τρόπον τῆς κατανομῆς των. Ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Bethelheim, τὸ «Σχέδιον» στηρίζεται ἐπὶ γενικῶν ἀρχῶν, πρὸς τὰς ὁποίας δεόν νά συμφωνήσῃ τὰ μέρη. "Ὅχι ἐκ τῶν κάτω, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄνω προσδιορίζεται τὸ Σχέδιον

Τὰ «Πλάνα» ἀναντιρρήτως ἀποτελοῦν μίαν δόξαν τοῦ Ῥωσικοῦ Κράτους. Ἐχρησίμευσαν ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὰ μετέπειτα «Σχέδια». Συνετέλεσαν ὥστε ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία νά παρουσιάσῃ ἄνοδον ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγῆς καὶ δὴ ἄνευ κρίσεων, ὅταν ὁ κόσμος ἐμαστιζέτο ἀπὸ τὴν κρίσιν τοῦ 1929 ἢ τοῦ 1938. Αὐτὸ εἶναι μία πραγματικότης καὶ εἶναι ἐπικίνδυνον νά τὴν ἀγνοοῦμεν, ὅσον καὶ ἀνόητον νά τὴν ὑποβιβάζωμεν ἢ νά τὴν μεγαλοποιῶμεν. Ἐτερον θέμα εἶναι, ἀντὶ ποίων καὶ πόσων θυσιῶν τοῦ Ῥωσικοῦ λαοῦ ἐπετεύχθησαν αἱ τεράστια οἰκονομικὰ πρόδοι ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παλαιὸν μοναρχικὸν καὶ φεουδαλικὸν καθεστῶς, διότι ἐπὶ τέλους, καὶ οἱ Φαραῶ καὶ ὁ Λουδοβίκος XIVος καὶ ὁ Ναπολέων καὶ ὁ Χίτλερ καὶ ὁ Μουσσολίνι ἐπραγματοποίησαν μεγάλα ἔργα.

Ἡ δημιουργία τοῦ «Πλάνου» κατέστησεν ἔκδηλον τὴν σημασίαν τῆς Λογιστικῆς, τὴν ὁποῖαν ἐτόνιζεν ὁ Λένιν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν Στατιστικὴν. Οἱ σχολιασταὶ τοῦ μαρξισμοῦ—λενινισμοῦ σημειῶνουν ἰδιαιτέρως τὸν ρόλον τῆς Λογιστικῆς. Πράγματι, οἱ σοσιαλιστικοὶ σκοποὶ δὲν εἶναι δυνατόν νά πραγματοποιηθοῦν ἄνευ τῶν δύο τούτων μέσων τοῦ διαφωτισμοῦ καὶ τοῦ ἐλέγχου. Εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, ὁ σκοπὸς τῆς Λογιστικῆς εἰς τὴν ΕΣΣΔ εἶναι πλεόν ἢ συνταξίς τοῦ Γενικοῦ Ἰσολογισμοῦ τῆς ἐθνικῆς περιουσίας καὶ τοῦ Λογαριασμοῦ Ἀποδόσεως τῆς ἐθνικῆς δραστηριότητος. Ἡ θέσις τοῦ Μαχ δτι «ἡ Λογιστικὴ εἶναι περισσότερον ἀπαραίτητος εἰς τὰ

κολλεκτιβιστικά καθεστώτα», αποδεικνύεται απόλυτως ὀρθή. Ἡ Λογιστικὴ κατὰ τὸ «Πλάνον» πρέπει ν' ἀποτυπώνη καὶ νὰ ἐλέγξη τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Σχεδίου εἰς συγκεκριμένον τομέα, ὅπου ἐκτελεῖται Ἔχει ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς αὐτονομίαν, ὅπως καὶ ἡ σοβιετικὴ ἐπιχείρησις, ἡ ὁποία ἔχει νομικὴν προσωπικότητα καὶ ἰδίαν περιουσίαν, ἀλλ' ἀνήκουσαν εἰς τὸ σύνολον καὶ ὄχι εἰς ἄτομα. Δανειζεται κεφάλαια, ἀγοράζει πρώτας ὕλας ἢ ἐμπορεύματα, ἐπενδύει τὰ διαθέσιμά της, πωλεῖ καὶ προσπαθεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ κέρδος. Πάντα ταῦτα ἐντὸς τοῦ καθωρισμένου πλάνου.

Ἡ λογιστικὴ νομοθεσία προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλη τὴν ἀπλότητα καὶ νὰ πατάξῃ τὴν γραφειοκρατίαν. Σοβιετικοὶ διακεκριμένοι συγγραφεῖς ἀνομολογοῦν τὴν ἀποτυχίαν! Εἶναι φυσικὸν τοῦτο, ἐφόσον γενικώτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος εἶναι ἡ ἀποπνικτικὴ γραφειοκρατία, ἐντεταλμένη νὰ ἐξυπηρετῇ, μαζὶ μὲ τὴν ἀσφάλειαν, τὴν νέαν ἀρχουσαν τάξιν τῶν στελεχῶν τοῦ Κόμματος. Ἡ γραφειοκρατία εἶναι κοινὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ καπιταλισμοῦ ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας, ὅπως καὶ τοῦ σοβιετισμοῦ ὑπὸ τὴν σημερινήν του μορφήν ἐν Ρωσίᾳ. Δεύτερον, ἡ λογιστικὴ νομοθεσία ἐπιβάλλει αὐστηράς κυρώσεις κατὰ τῶν λογιστικῶν δολιεύσεων, τὰς ὁποίας θεωρεῖ ἔγκλημα στρεφόμενον κατὰ τοῦ Κράτους, διότι, προπαντός, τὸ «πλάνον ἐπιδιώκει τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἀλήθειαν».

Πρὸ τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπαναστάσεως, ὑπεστηρίζετο ὅτι ἡ Λογιστικὴ εἶναι γέννημα τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ θὰ ἐκλείψῃ ὅταν οὗτος ἀντικατασταθῇ ἀπὸ σοσιαλιστικὰς μορφάς. Τόσον ὁ Κάρολος Φουριέ ὅσον καὶ ὁ Προυντὸν διείδον, ἀντιθέτως, τὴν σημασίαν της. Ὁ Λένιν, ἐγκαίρως, ἀπὸ τοῦ 1918, ἐτόνιζεν ὅτι «ἐν ἀπὸ τὰ κύρια προβλήματα εἶναι νὰ ἐργασθῶμεν διὰ τὴν δημιουργίαν ἐνὸς λογιστικοῦ πλάνου ἀριθμῶν, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐλέγχεται ἡ παραγωγή καὶ ἡ διανομή». Εἰς τὸ πλάνον αὐτὸ ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας του «διὰ τὴν ἔλλογον χρησιμοποίησιν ὄλων τῶν ὑλικῶν καὶ ἀνθρωπίνων μέσων πρὸς αὔξησιν τῆς σοσιαλιστικῆς δυνάμεως». Πράγματι, καθ' ὅλην τὴν πορείαν τῶν πενταετῶν σχεδίων, καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1933, ἐπιδιώχθη πλήρης σύνδεσμος καὶ ἀμοιβαῖος ἔλεγχος τοῦ Τεχνικοῦ Σχεδίου, τῆς Στατιστικῆς καὶ τῆς Λογιστικῆς, μέχρι μάλιστα τοῦ σημείου νὰ συγχέωνται τὰ ὅρια τῆς Στατιστικῆς καὶ τῆς Λογιστικῆς, δεδομένου ὅτι πλεῖστα λογιστικὰ στοιχεῖα παρακολουθοῦνται καὶ ἐμφανίζονται οὐχὶ εἰς ἐνιαῖον νόμισμα, ἀλλ' εἰς ποσοτικὰς μονάδας. Ἡ Λογιστικὴ εἶναι τὸ κέντρον τῶν νεύρων τῆς κρατικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἡ ἐπιχειρηματικὴ πρωτοβουλία ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸν Προῦπολογισμόν, τὴν ἐκτέλεσίν του καὶ τὸν ἔλεγχόν της. Ὁ Ἴσολογισμός, κατὰ τὸ σοβιετικὸν πλάνον, εἶναι ἡ καθαρὰ στατικὴ ἀντίληψις τῆς Λογιστικῆς, διότι αἱ οἰκονομικαὶ μονάδες δὲν ἀποβλέπουν κυρίως εἰς τὸ κέρδος, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ σχεδίου.

Πολλὰ λογιστικὰ προβλήματα, τὰ ὁποία τελευταίως ἀπασχολοῦν τοὺς λογιστικοὺς κύκλους τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἔχουν ἤδη ἀντιμετωπιθῆ ἢ καὶ ἐπιλυθῆ κατὰ ἓνα τρόπον, καλὸν ἢ κακόν, ἐν Ρωσίᾳ.

Ἡ λογιστικὴ νομοθεσία εὐρίσκεται εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον τῆς ἐξελιξεῶς τῆς, ἐξ οὗ καὶ ὁ κίνδυνος νὰ ἀποστεωθῇ, ἐὰν βεβαίως ἀπαγορευθῇ ἢ συζήτησις καὶ ἡ κριτικὴ. Καὶ τοῦτο, δυστυχῶς, εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ, ἀρκεῖ τὸ Κόμμα νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασίν του. Ὅπως ὁ Μουσσολίνι καὶ ὁ Χίτλερ, οὕτω καὶ τὸ Κόμμα εἰς τὴν Ρωσίαν «ἔχει πάντοτε δίκαιον»!

Κατὰ τὸν διακεκριμένον σοβιετικὸν συγγραφέα Α. Vorobiev, «ἡ Λογιστικὴ ὡς σοσιαλιστικὴ μέθοδος διαχειρίσεως ἔπαιξε ἐξαιρετικὸν ρόλον εἰς τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἐνέχει ἀκόμη μεγαλύτεραν σημασίαν εἰς τὴν μεταβστικὴν περίοδον πρὸς τὸν κομμουνισμόν. Ἡ Λογιστικὴ εἶναι ἡ σχεδιασμένη διεύθυνσις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει τὴν καλυτέραν χρησιμοποίησιν τῶν οἰκονομικῶν μοχλῶν ἐν τῷ συμφέροντι τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. Δημιουργεῖ τὰς προϋποθέσεις αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουν τὴν ἐπιτάχυνσιν τῶν ρυθμῶν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς κινητοποιήσεως τῶν παραγωγικῶν ἀποθεμάτων. Διεγείρει τὴν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας καὶ τὴν πάλην, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν μείωσιν τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς καὶ κατὰ τῆς βραδύτητος τῆς κυκλοφορίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς αὔξησιν τοῦ τζίρου. Τέλος, ἡ λογιστικὴ ἐνισχύει τὴν οἰκονομικὴν καὶ τὴν παραγωγικὴν πειθαρχίαν. Πάντες δι' αὐτῆς εἶναι συγχρόνως ὑπόλογοι καὶ κριταί».

Εἰς τὰ ρωσικὰ «πλάνα» παίζει τὸν ἰδιάζοντα ρόλον τῆς ἡ Λογιστικὴ, ἡ ὁποία μᾶς ὑπεθυμίζει τὸν καλὸν λόγον τοῦ La Fontaine, ὅτι «συχνὰ ἔχομεν ἀνάγκην ἐνὸς μικροτέρου μας». Διὰ τὴν λύσιν τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν προβλημάτων, ἡ Λογιστικὴ εἶναι ὅ,τι ἡ γραμματικὴ καὶ τὸ συντακτικὸν διὰ τὰς ὑψηλὰς φιλολογικὰς σπουδὰς.

VI

Εἰς πολλὰ καλὰ καὶ κακὰ τὸ χιτλερικὸν καθεστῶς ἐμιμήθη τὸ σταλινοκόν. Ὁ ὀλοκληρωτισμὸς εἶναι ἡ κοινὴ των κοσμοθεωρία. Οὕτω, ἐν Ρωσίᾳ, εἰς χεῖρας μιᾶς νέας προνομιοῦχου τάξεως—τῶν στελεχῶν τοῦ Κόμματος—περιήλθεν ὀλόκληρος ἡ οἰκονομία τῆς χώρας, ἐξ οὗ καὶ ἡ παντοδυναμία τῆς. Εἰς τὴν Γερμανίαν, ἡ ἄνοδος τοῦ Χίτλερ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐξησφάλισε τὴν καπιταλιστικὴν τάξιν μὲ τὴν ἀμορφοποίησιν τῶν λαϊκῶν τάξεων. Τὸ Κράτος διηύθυνε καὶ κατηύθυνε τὴν οἰκονομίαν, ἀλλ' οἱ κύριοι μοχλοὶ τῆς ἀνήκον εἰς τὰ καπιταλιστικὰ συγκροτήματα.

Εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ Κόμμα ἀντικατέστησε τὸν Τσάρον καὶ τοὺς ἄλλους φορεῖς τῆς ἐξουσίας (γαιοκτῆμονας, τραπεζίτας, βιομηχάνους). Αὐτὸ εἶναι ὁ κυρίαρχος τῶν μαζῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὑπόδουλοι εἰς τὴν ἀδίστακτον καὶ στυγνὴν θέλησίν του. Εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ Κόμμα κατεῖχε μὲν τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν καὶ ἐνέμετο τὰ ἀγαθὰ τῆς, ἀλλ' ἄλλος ἦτο ὁ κύριος διὰ τὸν ὁποῖον ἐργάζετο. Ὁ λαὸς εἰς ἀμφότερα μοχθεῖ καὶ μετέχει εἰς παρελάσεις μὲ ὑψωμένην τὴν δεξιάν ἢ ἀριστεράν χεῖρα, ζητωκραυγάζων κατὰ παραγγελίαν τὸν αὐθέντην του. Εἰς ἀμφότερα ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴ σκέπτεται καὶ τὸ καθήκον νὰ μὴ διαμαρτύρεται.

Τὸ ναζιστικὸν καθεστῶς ἐμιμήθη τὴν Ρωσίαν εἰς τὰ πολυετῆ οἰκονομικὰ σχέδια, δεδομένου ὅτι ἡ οἰκονομία ὑπήχθη πλήρως ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ Κράτους. Ἦτο ἐπόμενον, μετὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ πρώτου οἰκονομικοῦ σχεδίου, τὸ χιτλερικὸν Κράτος ν' ἀποβλέψῃ εἰς τὴν Λογιστικὴν ὡς εἰς μέσον ἐξυπηρετήσεως τῆς νέας πολιτικῆς τῶν τιμῶν καὶ τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐπιχειρήσεων. Οὕτω, ὁ ὑπουργὸς τοῦ Ράιχ στρατάρχης Γκαίριγκ, τὴν 12—11—36, ἐξέδωκε διάταγμα, ὡς ἐντεταλμένος διὰ τὸ 4ετὲς σχέδιον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπέβαλε πανταχοῦ ἐνιαῖον τρόπον λογιστικῆς ὀργανώσεως καὶ καταχωρίσεως πρὸς αὐξήσιν τῆς ἀποδόσεως. «Ἡ καλῶς ὀργανωμένη λογιστικὴ ἀποτελεῖ κύριον συντελεστὴν διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἐπιχειρήσεων καί, διὰ τὴν ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον τοῦτο, ἡ Λογιστικὴ δέον νὰ ρυθμισθῇ βάσει ἐνιαίων ἀρχῶν», λέγει ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις.

Ἡ διπλογραφία θεωρεῖται ὡς ἡ καλυτέρα μέθοδος διὰ τὰς σοβαρωτέρας ἐπιχειρήσεις, ἐνῶ αἱ μικρότεραι δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν ἀπλογραφικὴν καταχώρισιν. Ἡ Λογιστικὴ πρέπει νὰ εἶναι σαφῆς καὶ εἰλικρινῆς καὶ ἐνιαία. Ἐὰν ἐπιχειρήσῃς τις ἔχῃ λεπτομερεστέραν ἢ ὀρτιωτέραν ὀργανώσιν, πρέπει νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ ἐνιαῖον σχέδιον, καθόσον τὸ ἐπιπλέον θεωρεῖται περιττὸν καὶ ἐπιβλαβές, διότι παρεμποδίζει τὴν σύγκρισιν. Σειρὰ Διαταγμάτων καθώρισε τὸ ἐνιαῖον «Λογιστικὸν Πλάνον» τῆς Γερμανίας, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ λογιστικὴν βιβλιογραφίαν εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πλάνον Γκαίριγκ».

Ἐνῶ ἡ σοβιετικὴ λογιστικὴ ἄποψις εἶναι καθαρῶς στατική, ἀντιθέτως εἰ συντάκται τοῦ γερμανικοῦ «Λογιστικοῦ Σχεδίου» ἐμπνέονται ἀπὸ τὰς περὶ δυναμικοῦ Ἰσολογισμοῦ θεωρίας τῶν Vilnowsky (1891) καὶ ἰδίως τοῦ Schmalenbach (1926). Κατὰ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς δυναμικῆς θεωρίας, ὁ στατικὸς Γενικὸς Ἰσολογισμὸς εἶναι γέννημα τῶν ἀναγκῶν τῆς δικαιοσύνης· σταματᾷ ἀποτόμως τὴν ἐξέλιξιν καὶ θραύει τὴν ἐνότητα μεταξὺ τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς λογιστικῆς ἐνῶ ἀντιθέτως ὁ δυναμικὸς Γενικὸς Ἰσολογισμὸς ἐξασφαλίζει τὴν συνέχειαν τῆς παρακολουθήσεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς ἐπιχειρήσεως, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καθορισθοῦν τὰ ἀποτελέσματα. — τοῦθ' ὅπερ εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς Λογιστικῆς — νὰ συγκριθοῦν ταῦτα πρὸς τὸ παρελθόν καὶ πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων καί, τέλος, νὰ ἐλεγχθοῦν.

Ἡ Λογιστικὴ διακρίνεται εἰς Λογιστικὴν Οἰκονομικὴν καὶ εἰς Λογιστικὴν Ἀναλυτικὴν τῆς Ἐκμεταλλεύσεως. Κατὰ τὸ γερμανικὸν σχέδιον ἔχομεν: α) ὑπολογισμὸν ἐν χρόνῳ (Zeitrechnung), ἥτοι Οἰκονομικὴν Λογιστικὴν: Ἐνεργητικόν, Παθητικόν, Ἀποτέλεσμα, β) Ὑπολογισμὸν ἐξόδων καὶ τιμῆς (Kostenrechnung), ἥτοι σύνταξιν κόστους εἰς διάφορα στάδια παραγωγῆς, διὰ καθορισμοῦ τῶν ἐξόδων ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ, γ) ὑπολογισμὸν συγκριτικὸν (Vergleichsrechnung), ἥτοι στατιστικὴν καὶ ἐποπτεῖαν τῆς ἀποδόσεως καὶ δ) ὑπολογισμὸν προὑπολογιστικὸν (Vorschaurechnung), ἥτοι στοιχεῖα προβλέψεως παρεχόμενα ὑπὸ τῆς Λογιστικῆς.

Αἱ ἰδέαι τοῦ Schmalenbach ἐγένοντο δεκταὶ ἀπὸ τὸ χιτλερικὸν καθε-

στώς, παρ' ὅτι ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῶν οικονομικῶν ἐπιστημῶν εἶχε παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν θέσιν του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κολωνίας, εἰς ὃ νομίζομεν ὅτι ἐπανήλθε προσκλήσει τῶν ἀμερικανικῶν ἀρχῶν κατοχῆς τῆς Γερμανίας. Ὑπῆρξαν καὶ Γερμανοὶ ἀξιοπρεπεῖς ἄνθρωποι.

Τὸ «Σχέδιον Σμάλενμπαχ» ἔτυχεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Ἡ Οὐγγαρία νομοθετικῶς τὸ ἐπέβαλε μόνον προκειμένου διὰ τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις· ἄλλως τε ὁ Schmalenbach ὑπεστήριζεν ὅτι δὲν ἔχει γενικὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἰδίᾳ προκειμένου περὶ Τραπεζῶν. Ὡσαύτως ἡ Σουηδία ἔλαβεν αὐτὸ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸ 1937.

Τὰ ἐλβετικά «Σχέδια» περιορισμένης ἐφαρμογῆς, ὡς τῶν Burri καὶ Maerki διὰ τὸ λιανικὸν ἐμπόριον, Gsell καὶ Bossard, τοῦ Kaejer καὶ τῶν ἐλβετικῶν ξενοδοχείων, τὸ σχέδιον Schmalenbach ἔχουν ὡς πηγὴν. Τέλος, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Australian Institute of Management, ὑπὸ τὸν τίτλον «Uniform Accounting — The Standard Classification of Accounts», αἱ ἰδέαι τοῦ Schmalenbach εἶχον εὑρεῖαν ἀπήχησιν καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Τὸ βιβλίον τοῦτο, κατόπιν ἀδείας παρασχεθείσης ὑπὸ τοῦ A.I.M., μετεφράσθη καὶ ἐσχολιάσθη ὑπὸ τοῦ Γραφείου Βιομηχανικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐρευνῶν τῆς Σχολῆς μας.

VII

Φρονοῦμεν ὅτι δίκαιον εἶναι ν' ἀναγνωρισθῆ εἰς τὸν Ε. Léautey ἡ τιμὴ ὅτι πρῶτος ἀπὸ τοῦ 1881 ἔθεσε, μὲ τὸ ἔργον του «Questions actuelles de Comptabilité» καὶ, βραδύτερον, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Α. Guilbault, μὲ τὸ ἔργον «La Science des Comptes», τὰς βάσεις μιᾶς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης τῶν θεμάτων τῆς Λογιστικῆς καὶ εἰδικώτερον τῶν προβλημάτων τῆς ὀνοματολογίας τῶν λογαριασμῶν, τῆς ταξινομήσεως, τῆς χρεωπιστώσεως τῶν, τῆς νομοθετικῆς ρυθμίσεως τῶν λογιστικῶν βιβλίων καὶ τῆς ἐνοποιήσεως τῶν ἰσολογισμῶν. Ἔλεγον οὗτοι: «Δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐνοποίησης μιᾶς τέχνης, ἐνῶ ἀντιθέτως δὲν εἶναι οὐτοπία ἡ ἐπιστημονικὴ ἐνοποίησης τῆς Λογιστικῆς».

Οὕτω πως πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ ὅτι ἔθεσαν τὰς βάσεις ἐνὸς λογιστικοῦ πλάνου, διακρινομένου διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ σαφήνειαν του, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιστημονικῶν λαθῶν. Βραδύτερον, ὁ περίφημος G. Faure ἀνέπτυξε τὰς ἀπόψεις του ἐπὶ τῆς ταξινομήσεως καὶ τῆς ὀνοματολογίας τῶν λογαριασμῶν, ἰδίως μὲ τὰς ἐργασίας του ὡς προέδρου τῆς κατὰ τὸ 1928 ἰδρυθείσης Ὑποεπιτροπῆς Λογιστικῶν Σπουδῶν τῆς Comité National d' Organisation Française, ὡς ἐπίσης ὁ Batardon καὶ ἄλλοι.

Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι κατὰ τὸν μεσοπόλεμον, ἡ Λογιστικὴ ἐν Γαλλίᾳ δὲν εἶχε τὴν ἀνάπτυξιν ἣ ὁποία παρετηρήθη εἰς ἄλλας χώρας—καὶ ἰδίᾳ εἰς Ἄμερικὴν—καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς Ἄγγλιαν, Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς στασιμότητος τῆς οἰκονομίας ἐν Γαλλίᾳ, ἀντιθέτως πρὸς τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα τῶν ἄλλων χωρῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἀλλά, συγχρόνως, δέον νὰ τονισθῆ ὅτι τὸ

συγκεντρωτικὸν σύστημα τῶν ἐγγραφῶν εἶναι γαλλικὴ ἐπινόησις, ὅπως παλαιότεραι γαλλικαὶ βελτιώσεις εἶναι τὸ ἀριθμοῖσοζύγιον (τοῦ Gerard, 1825) τὸ Ἡμερολογιοκαθολικὸν (τοῦ Degranges, 1795), ἡ διαρκὴς ἀπογραφή (τοῦ Quelin, 1840), τὰ κινητὰ φύλλα (Quinet, 1816, ἡ ἀντικατάστασις τῆς χρεώσεως καὶ πιστώσεως μὲ τὰ σημεῖα + καὶ — (Courcelle Seneuil, 1875) κ.τ.λ. Ὁ Jaclot, τὸ 1816, ἔδωσε τὸν πρῶτον ὀρθὸν ὄρισμὸν τῆς διπλογραφίας, τὸ 1845 ὁ Chevalier πρῶτος ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ Λογιστικὴ εἶναι μέθοδος ταξινομήσεως τῶν οικονομικῶν γεγονότων, ὁ Cuilbault 1865 διετύπωσε τὴν μεθοδικὴν ταξινομήσιν τῶν λογαριασμῶν καὶ ὁ Léautéy ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐμφάνισιν τῆς Λογιστικῆς. Τέλος ὁ Dumarchey, ἀπὸ τοῦ 1914, ἐξέθεσε τὴν θετικὴν του θεωρίαν, ἡ ὁποία κρατεῖ ἀκόμη εἰς τὴν λογιστικὴν σκέψιν. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου περίοδον ὁ Fayol διατυπώνει τὰς περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπόψεις του. Ἄξιόσημειωτον εἶναι ἐπίσης τὸ ἔργον τῆς ὑπὸ τὸν Faure «Ἐπιτροπῆς Λογιστικῶν Σπουδῶν» τῆς CNOF (1928) καὶ ἡ ἐν γένει συμβολὴ τῆς CEGOS.

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Vichy, ὡς λέγεται ἡ γαλλόφωνος γερμανικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῆς κατεχομένης Γαλλίας, τὴν 3 Μαΐου 1941, ἐδημοσίευσε τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1847 Διάταγμα, δι' οὗ συνεστήθη «Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν σύνταξιν γαλλικοῦ Λογιστικοῦ Πλάνου», βάσει τοῦ γερμανικοῦ «Πλάνου Γκαίριγκ». Εἰς στιγμὰς ἀποσυνθέσεως καὶ καταπτώσεως μιᾶ τοιαύτης λογιστικῆς ἐργασίας δὲν εἶχεν ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν κατακτητὴν, ὅπως καὶ οἰαδίηποτε ἄλλη στατιστικῆς μορφῆς ἐργασία, ἡ ὁποία ὑπὸ ἄλλας συνθήκας βεβαίως θὰ ἦτο ἐπαινετὴ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐδημοσίευσε τὴν ἐργασίαν τῆς (εἰς τὰς ἐκδόσεις Delmas), ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ ὡς «Λογιστικὸν Πλάνον τοῦ 1942», τὸ ὁποῖον, ὡς πείθεται τις ἐκ τῆς ἀποδοχῆς ὑπὸ τοῦ «Πλάνου» τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἀριθμήσεως, τῆς αὐτῆς καταχωρίσεως καὶ τῆς αὐτῆς κατατάξεως τῶν λογαριασμῶν, εἶναι τὸ αὐτὸ περίπου μὲ τὸ γερμανικὸν σχέδιον.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ὑπέστη σκληρὰν κριτικὴν, διότι κατὰ βάσιν δὲν ἦτο ἀνεκτὸν ἐν Γαλλίᾳ ὅτι τοῦτο ἐγένετο, κατ' οὐσίαν, μὲ ἐντολὴν τῶν γερμανικῶν ἀρχῶν κατοχῆς. Οὕτω, παρὰ τὰ προσόντα του, ἐγκατελείφθη καὶ δὲν ἀπετολήθη ἡ ἐφαρμογὴ του. Τὸ Γαλλικὸν «Πλάνον», πάντως, ἐπέφερε βελτιώσεις εἰς τὸ γερμανικὸν τοιοῦτον. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ καρτεσιανοῦ πνεύματος εἶναι ἐμφανής.

Ἡ δημοσίευσίς τοῦ «Πλάνου» δὲν ἐξήγειρε μόνον τοὺς γάλλους πατριώτας, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν μεθοδικὴν καὶ συστηματικὴν μελέτην τοῦ ζητήματος ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους λογιστικούς, διοικητικούς, οικονομικούς καὶ τεχνικούς κύκλους. Ἡ Comité National d' Organisation Française (ἡ γνωστὴ ὡς C.N.O.F.) καὶ ἰδίᾳ τὸ «Τμῆμα τῶν Λογιστικῶν Σπουδῶν» ἀπασχολήθη μὲ τὸ θέμα καὶ παρουσίασεν ἴδιον «Σχέδιον», τὸ ὁποῖον συνεζητήθη καὶ εὐμενέστατα ἐκρίθη κατὰ τὰς Journées d' études τῆς 17ης καὶ 18ης Νοεμβρίου 1944 καὶ τῆς 18ης Μαρτίου 1946 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ διαπρεποῦς ὀργανωτοῦ καὶ ἀγαπητοῦ φίλου κ. Danty—Lafrance, μὲ εἰσηγητὰς τοὺς Fourastié, Anthonioz, Penglaou καὶ ἰδίᾳ τοὺς Brunet καὶ

Garnier, Καθηγητής της Ecole des Hautes Etudes Commerciales των Παρισίων. Ο τελευταίος διετέλεσε και Πρόεδρος από το 1932 της Commission d'études comptables της C.N.O.F. Το «Πλάνον» τουτο δὲν ἐγένετο μὲν δεκτόν, παρ' ὅτι ἔτυχεν εὐμενῶν σχολίων ἀπὸ τοὺς λογιστικούς, οικονομικούς καὶ νομικούς κύκλους, ἐχρησίμωσεν ὅμως ὡς κυρία βάσις διὰ τὸ «Πλάνον» τοῦ 1947.

Διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 4ης Ἀπριλίου 1946 ἀνετέθη εἰς τὴν «Ἐπιτροπὴν Τυποποιήσεως τῆς Λογιστικῆς», νὰ συντάξῃ καὶ νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Οἰκονομίας σχέδιον γενικοῦ «Λογιστικοῦ Πλάνου» καὶ νὰ μελετήσῃ τὰς ἰδιορρυθμίας τῆς ἐφαρμογῆς του εἰς τὸν ἐθνικοποιημένον τομέα καὶ εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Τὴν 16ην Ἰανουαρίου 1947, διὰ Διατάγματος συνεστήθη τὸ «Ἀνώτερον Συμβούλιον Λογιστικῆς», ἐπιφορτισμένον ἰδίως νὰ ἐπιβλέψῃ καὶ νὰ συντονίσῃ τὰ ἐπιμέρους «Ἐπαγγελματικὰ Λογιστικὰ Πλάνα», τὰ ὁποῖα θὰ συνετάσσοντο βάσει τοῦ γενικοῦ τοιοῦτου.

Τὸ Διάταγμα τῆς 22.10.47 ὥρισεν ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ «Plan comptable» εἶναι ὑποχρεωτικὴ εἰς τὰ δημόσια ἱδρύματα ἐμπορικῆς ἢ βιομηχανικοῦ χαρακτήρος καὶ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὰς ὁποίας ἡ συμμετοχὴ τοῦ κράτους ἢ τῶν δημοσίων καὶ κοινωφελῶν ὀργανισμῶν εἶναι τουλάχιστον 20 % τοῦ κεφαλαίου των. Ἡ περιορισμένη αὕτη ἐφαρμογὴ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ γαλλικὴ σκέψις ἀπαιτεῖ πρῶτον νὰ πεισθῇ περὶ τῆς χρησιμότητος ἑνὸς θεσμοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γερμανικὴν, ἐθισμένην νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὰς ἄνωθεν διαταγὰς.

Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ «Πλάνου» ἡ λογιστικὴ ὀργανώσις μιᾶς ἐπιχειρήσεως δεόν νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον λεπτομερῆς ὥστε νὰ συμβαδίζῃ μὲ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ «Πλάνου». Τὰ ἰδιαίτερα Πλάνα κατὰ κατηγορίαν ἐπιχειρήσεων δύνανται νὰ ἐπιβάλλουν τὴν τήρησιν ὀρισμένων λογαριασμῶν ὑποχρεωτικῶς Αἱ ἐπιχειρήσεις δύνανται νὰ προσθέσουν καὶ ἄλλους λογαριασμοὺς εἰς τοὺς κενοὺς ἀριθμοὺς ἐκάστης κλάσεως, ὅπως ἐπίσης δύνανται νὰ αὐξήσουν τὰς ὑποδιαιρέσεις.

Χαρακτηριστικὸν τοῦ «Πλάνου» τοῦ 1947 εἶναι ἡ διάκρισις τῆς Ἀναλυτικῆς Λογιστικῆς τῆς Ἐκμεταλλεύσεως ἀπὸ τῆς Γενικῆς τοιαύτης. Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη ἐγένετο δεκτὴ μετὰ μακρὰς συζητήσεις. Πλεῖστοι λογισταί, οὐ μόνον ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦθι, θεωροῦν ἀπαράδεκτον τὸν διαχωρισμὸν τῆς Λογιστικῆς εἰς δύο μέρη, ἢ τουλάχιστον ἄσκοπον. Κατὰ τὸ «Πλάνον» ὑπάρχει πλήρης ἀνεξαρτησία, ὁ δὲ σύνδεσμος μετὰ τῆς Γενικῆς Λογιστικῆς ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν «ἀντιστοιχῶν λογαριασμῶν» (Comptes reflexis=ἀνακλαστικῶν). Ὁ σκοπὸς τῆς διαιρέσεως τῆς Λογιστικῆς εἶναι διπλοῦς : ἡ διευκόλυνσις νὰ εἰσαχθῇ ἡ Ἀναλυτικὴ Λογιστικὴ, ὅπου δὲν ὑπάρχει, ἀκινδύνως καὶ ἄνευ διαταραχῆς τῆς λογιστικῆς ἐργασίας, καὶ ἡ ἐπίτευξις ἐνιαίας τυποποιημένης λογιστικῆς εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις, δεδομένου ὅτι πλεῖστοι ἔχουν ἤδη ἐφαρμόσει ἐν Γαλλίᾳ τὴν διαίρεσιν. Καίτοι δὲν εἶναι τοῦ παρόντος αἱ κρίσεις, δὲν νομίζομεν ὅτι, ἐν Ἑλλάδι τουλάχιστον, θὰ ἦτο σκόπιμος ὁ διαχωρισμὸς τῆς Λογιστικῆς

εις Γενικήν καὶ Βιομηχανικήν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Γαλλικοῦ Πλάνου.

Ἡ διπλογραφία εἶναι ὑποχρεωτικὴ μέθοδος, ἀλλὰ τὸ λογιστικὸν σύστημα ἀφίεται εἰς τὴν ἀπόλυτον πρωτοβουλίαν τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὡσαύτως καθορίζεται ἐνιαία ἐμφάνισις τοῦ Ἴσολογοισμοῦ, τοῦ Λογαριασμοῦ Ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῆς Ἀναλύσεως Κερδῶν καὶ Ζημιῶν.

Ὁ λογιστικὸς κόσμος τῆς Γαλλίας κατὰ μεγάλην πλειοψηφίαν ἐχαιρέτισε τὸ νέον «Λογιστικὸν Πλάνον». Ἡ ἀπόφασις τοῦ Συνεδρίου τοῦ Στρασβούργου, τοῦ ὁργανωθέντος τὸ 1930 ἀπὸ τὸ Σῶμα τῶν experts-comptables τῆς Γαλλίας, ἡ μνημονευομένη ἐν ἀρχῇ τῆς σελίδος 46, εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν λογιστικῶν ἀντιλήψεων.

Οἱ Γάλλοι γενικῶς—ὄχι μόνον οἱ λογισταὶ—ὑπερηφανεύονται διὰ τὸ νομοθετηθὲν ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ σοσιαλιστοῦ ἡγέτου André Philip «Λογιστικὸν Πλάνον». Εἶναι χαρακτηριστικόν, νομίζομεν, ὅτι ἡ πραγματοποίησις του ἐγένετο ὅταν αἱ σοσιαλιστικαὶ ἀντιλήψεις τοῦ διακεκριμένου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Dijon κατηύθυναν τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας βάσει ἐνὸς γενικωτέρου σχεδίου ἀνασυγκροτήσεως.

Ἡ Γαλλία, μὲ τὸ Plan Monnet, ἔδωσε δεῖγμα τῆς καλυτέρας πνευματικῆς προσπαθείας διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς ἀνασυγκροτήσεως, καὶ τὸ «Plan comptable», ὀφειλόμενον κυρίως εἰς τοὺς καθηγητὰς P. Garnier καὶ Ch. Brunet τῆς Ecole des Hautes Etudes Commerciales τῶν Παρισίων, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ λογιστικὴ σκέψις, κυριαρχουμένη ἀπὸ τὸ καρτεσιανὸν πνεῦμα, ἐπετέλεσε νέαν ἐξόρμησιν, ἣτις φέρει τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἀπὸ ἀπόψεως λογιστικῶν ἐπιδόσεων. Τὸ Λογιστικὸν Σχέδιον ἀποτελεῖ ἀναντιρρήτως λαμπρὰν ἐκδήλωσιν τῆς πνευματικῆς ἐξορμήσεως τῆς Γαλλίας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἐξαιρέτους οἰκονομικολογοιστικὰς ἐργασίας, τὰς ἐπ' αὐτοῦ στηριζόμενας ἢ δι' αὐτὸ ἀσχολούμενας. «Δὲν εἶναι βεβαίως τὸ «Πλάνον»—ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ P. Haag—παγκόσμιος πανάκεια διὰ τὰς οἰκονομικὰς νόσους, ἀλλ' εἶναι πάντως λαμπρὸν ὄργανον ἐργασίας καὶ ἀναντίρρητος σημαντικὴ πρόοδος, πολῦτιμον στήριγμα, ἰδίᾳ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν φορολογικῶν ὑπερβολῶν καὶ αὐθαιρεσιῶν».

Τὸ «Πλάνον» κατηγορήθη ὅτι εἶναι ὄργανον τῶν φοροτεχνικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἀναμφιβόλως εἶναι, προκειμένου ὁμως περὶ τοῦ καλῆς πίστεως ἐλέγχου διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῶν πραγματικῶν προσόδων. Ποῖος ὁμως φορολογούμενος δύναται νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τοῦτο ; Ὅπως ἡ πλήρης λογιστικὴ ὁργάνωσις καὶ τάξις καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν φοροδιαφυγὴν—ἐν ὀνόματι αὐτῆς ἄραγε γίνονται αἱ διαμαρτυρίαι ; — οὕτω δυσχερῆς εἶναι καὶ ἡ φοροτεχνικὴ ἀσυδοσία, διότι ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὸ ἀγράμματον, ἀνίκανον καὶ κακῆς πίστεως φοροτεχνικὸν ὄργανον τὰ προσχήματα διὰ τὴν φορολογικὴν αὐθαιρεσίαν.

Ἀναντιρρήτως, τὸ «Λογιστικὸν Πλάνον» τοῦ 1947 δὲν εἶναι τέλειον. Πολλὰς ἀντιρρήσεις καὶ ἐπιφυλάξεις ἔχομεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν ταξινόμησιν τῶν λογαριασμῶν, τὴν ἐμφάνισιν αὐτῶν εἰς τὸν Γενικὸν Ἴσολογοισμὸν καὶ τὴν καταχώρισιν τῶν πράξεων κτλ. Πολλοὶ διακεκριμένοι λογιστικοὶ συγγραφεῖς

ήσκησαν σκληράν κριτικήν, ὡς ὁ Batardon, ὁ Gallien, ὁ Retail. Πολλά σημεῖα τῆς κριτικῆς εἶναι ἄδικα καὶ ὑπερβολικά. Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ «Σχεδίου» Brunet ἀναγνώριζει. Οὕτω ὁ Brunet δέχεται ὅτι δύναται ν' ἀναθεωρηθῇ τὸ Πλάνον καὶ ἀναγνώριζει ἐπίσης τὰ λάθη του. Ὡς ἤδη ἐλέχθη, δὲν εἶναι τοῦ παρόντος ἡ κριτικὴ τοῦ Σχεδίου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ πράγματι μίαν μεγάλην λογιστικὴν πρόοδον, παρὰ τὰς ἀναντιρρήτους ἀτελείας του. Καθῆκον τῶν λογιστῶν εἶναι νὰ ὑποδείξουν ταύτας, ὥστε τὸ ἔργον νὰ γίνῃ ἄρτιον. Δέον νὰ ἀναγνώρισθῇ ὅτι ἡ πλουσία σχετικὴ συγγραφικὴ κίνησις εἰς αὐτὸ ἀποβλέπει.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ εἰς Μόναχον Συνεδρίου τῶν Πραγματογνωμῶν Λογιστῶν τῆς Γερμανίας, ὁ κ. Schuman ἐξήτησε ἀπὸ τὸ «Ἀνώτατον Λογιστικὸν Συμβούλιον» νὰ ἀποστείλῃ ἀντιπροσώπους, ἵνα, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Γερμανῶν, συζητηθῇ ἡ σύνταξις ἐνὸς ἐνιαίου γαλλο-γερμανικοῦ λογιστικοῦ «Πλάνου», δυναμένου νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ «Σχέδιον Σουμάν» διὰ τὸν ἄνθρακα καὶ τὸν χάλυβα. Ὁ διακεκριμένος λογιστικὸς συγγραφεὺς Caujolle, Ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ «Ἀνωτάτου Λογιστικοῦ Συμβουλίου», κρίνων τὴν ἰδέαν τοῦ Σουμάν, λέγει ὀρθῶς: «Ἐχομεν ὡς τεχνικοὶ τὴν ἐξαιρετικὴν τύχην νὰ ὀμιλῶμεν μίαν κοινὴν γλῶσσαν, τὴν ἀδιάφθορον γλῶσσαν τῶν ἀριθμῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ συνεννοηθῶμεν διὰ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τοὺς κανόνες, ὅπως ἐπέτυχον τοῦτο οἱ μαθηματικοὶ καὶ φυσικοὶ, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦν τὰ αὐτὰ σύμβολα καὶ τοὺς αὐτοὺς τρόπους ὑπολογισμοῦ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Πρέπει νὰ ἐπωφεληθῶμεν αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας διὰ ν' ἀποφύγωμεν τὴν σύγχυσιν τῆς λογιστικῆς Βαβέλ, διότι πέραν τῆς Γαλλίας ὑπάρχει αὕτη ἡ ἔστω ἀβεβαία καὶ μυστηριώδης Εὐρώπη, ἡ τόσον μεγάλη λόγῳ τῶν ἔργων τῆς καὶ τόσον μικρὰ λόγῳ τῶν διαστάσεων τῆς. Αὕτῃ ἡ περιοχὴ, διὰ τὴν ὁποῖαν ὁ Victor Hugo εἶπε: «Εὐρώπη, τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς δὲν ἤκουσε τὸ παράπονον». Ὅθεν εἶναι ἐπιβεβλημένον, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς οικονομικῆς ἐνότητος τῆς Εὐρώπης, ὅπως οἱ ἰσολογισμοὶ, οἱ λογαριασμοὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ κόστα τῶν παραγωγικῶν μονάδων οἰουδήποτε τμήματος τῆς Εὐρώπης συντάσσονται κατὰ τρόπον αὐστηρῶς ἐπιτρέποντα τὰς συγκρίσεις. Ταῦτα ἀποτελοῦν τὰς ἀνωτέρας φιλοδοξίας τῶν «Λογιστικῶν Σχεδίων».

Θὰ προσθέσω ἀκόμη ὅτι τὸ 10ον συνέδριον τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν Γάλλων Ἀρχιλογιστῶν ἐξέφρασε τὴν ὁμόθυμον εὐχὴν, ὅπως ἀναληφθῇ πρωτοβουλία διὰ τὴν διεθνοποίησιν τῆς λογιστικῆς σκέψεως καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ θέματα τῆς τυποποιήσεως τῆς λογιστικῆς. Ἦδη συνεκροτήθη διεθνὴς ἑταιρία, εἰς τὴν ὁποῖαν προσκληθεῖσα ἡ Σχολὴ μας ἐδήλωσε συμμετοχὴν.

VIII

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, κατήρτισα Ἐπιτροπὴν πρὸς σύνταξιν τοῦ Λογιστικοῦ Σχεδίου, ἐντὸς τῶν νέων ἐπιδιώξεων τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας. Δυστυχῶς, ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠδυνήθη οὐδὲ κἄν νὰ συνέλθῃ, διότι ἡ Ἑλλάς προεκρίθη

νά καταστή τὸ πρῶτον πεδῖον τῆς διεθνούς μεταπολεμικῆς διαμάχης καὶ Ἕλληνες ἐτάχθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ξένων συμφερόντων, τὰ ὅποια μοναδικὴν ἐπιδίωξιν εἶχον νά ἐκμηδενίσουν τὴν Ἑλλάδα, καλυμμένην ὑπὸ τὸν στέφανον τῆς δόξης, ὡς διεθνῆ διπλωματικὸν παράγοντα. Δυστυχῶς τὸ ἐπέτυχον. Πάντως, λόγῳ τῶν Δεκεμβριανῶν, ἡ λογιστικὴ φιλοδοξία τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας δὲν ἐπραγματοποιήθη.

Καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν κοινωνιολογικῶν παραδόξων, πού εἶναι ἡ χώρα μας, ἐπέπρωτο μία πράγματι γενναία καὶ ἀπροσδόκητος λογιστικὴ ἐξόρμησις νά γίνῃ εἰς περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐπικρατήσασα μετὰ τὰ Δεκεμβριανὰ πολιτικὴ μερίς ἐπεζῆται, συμφώνως πρὸς τὰς οἰκονομικὰς τῆς ἐπιδίωξεις, νά ἐμπεδώσῃ καθεστῶς πλήρους οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Οὕτω ἐξεδόθη τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 578 τοῦ 1948, «περὶ τηρήσεως Βιβλίων ὑπὸ τῶν ἐπιτηθευματιῶν», ἀποτελοῦν πράγματι βασικὴν μεταρρύθμισιν τῆς περὶ Βιβλίων ἰσχυούσης ἐν Ἑλλάδι νομοθεσίας.

Ἡ βάσει τοῦ ὡς ἄνω Νόμου «Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Λογιστικῶν Βιβλίων», κατήρτισε Κώδικα περιέχοντα σπουδαίας λογιστικὰς διατάξεις, ἀλλὰ τῶν ὁποίων ἡ γενεσιουργὸς σκέψις ἦτο ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους. Εἶναι, πράγματι, λυπηρὸν ὅτι ἡ ἀξίειπαινος αὐτῆ πρωτοβουλία δὲν εἶδε τὸ πρόβλημα ἀπὸ τῆς καθαρῶς λογιστικῆς σκοπιᾶς, δεδομένου ὅτι, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, διὰ τῆς λογιστικῆς ὄργανώσεως, διὰ τοῦ Λογιστικοῦ Σχεδίου, θὰ ἐξυπηρετοῦντο οἱ φορολογικοὶ σκοποὶ τοῦ Κράτους, καὶ ἡ ὀρθὴ κατὰ πάντα καὶ δικαία ἐξ ὀλοκλήρου προσπάθειά του νά παταχθῆ ἡ φοροδιαφυγὴ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κυρίως πάσχουν οἱ εἰλικρινεῖς ἐπιτηθευματῖαι καὶ γενικῶς ἡ οἰκονομία τῆς Χώρας.

Κατ' ἀκολουθίαν κατηρτίσθη Κώδιξ Φορολογικῶν Στοιχείων, ἀλλὰ δὲν ἐπετεύχθη νά πραγματοποιηθῆ τὸ «Λογιστικὸν Πλάνον», διότι τὸ ἐν εἶναι διάφορον τοῦ ἄλλου. Πάντως, ὁ Κώδιξ Φορολογικῶν Στοιχείων, παρὰ τὰς ἀτελείας του καὶ ἰδίως παρὰ τὰς ἄνευ λογιστικοῦ λόγου ἐπεμβάσεις του εἰς τὰς λεπτομερείας, χάρις εἰς τὰς κατὰ τῶν φοροφυγᾶδων ἐπιβαλλομένας κυρώσεις καὶ τὰ παρεχόμενα ἀντιθέτως πλεονεκτήματα εἰς τὸν τηροῦντα τακτικὰ καὶ εἰλικρινῆ βιβλία, προώρισται νά συμβάλῃ μεγάλως εἰς τὴν λογιστικὴν ὀργανώσιν καὶ τάξιν ἐν Ἑλλάδι. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς δέον νά χαιρετισθῆ εἰλικρινῶς ὁ Κ.Φ.Σ. ἀπὸ τὸν λογιστικὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τῆς Λογιστικῆς.

Εἶναι, πράγματι, ἐξόχως λυπηρὸν ὅτι δὲν ἐψηφίσθησαν τὰ ἐπὶ τῆς τελευταίας Γενικῆς μου Γραμματείας, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου, συνταχθέντα δύο νομοσχέδια «περὶ Ἀνεγνωρισμένων Λογιστῶν» καὶ «περὶ Ὁρκωτῶν Λογιστῶν», διότι εἰς τὰ δύο αὐτὰ εἰδικὰ Σώματα θὰ ἀνήκεν ἡ πρωτοβουλία, ἡ ἀρμοδιότης καὶ ἡ τιμὴ, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰ ἀρμόδια οἰκονομικὰ Ὑπουργεῖα, νά συντάξουν ἐν μετρίοφρον, ἐπὶ τοῦ παρόντος, «Ἑλληνικὸν Λογιστικὸν Σχέδιον», μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας. Δυστυχῶς, ἀμφότερα τὰ νομοσχέδια δὲν περιεβλήθησαν τὸ κύρος νόμου, διότι ἀντέδρασαν σκοτειναὶ δυνάμεις, ματαιώνουσαι πολλάκις πᾶσαν προσπάθειαν κοινωφελῆ εἰς τὸν τόπον

μας, και έξωελληνικοι παράγοντες, έχοντες έμφανή αντίθετα συμφέροντα, αι δέ Κυβερνήσεις έν Έλλάδι από τής κατοχής πολλάκις λησμονοϋν ότι χρέος των είναι να έξυπηρετοϋν μόνον τὸ Έθνος και ὄχι να ὑπακούουν εις ξένας διαταγὰς εις βλάβην τῶν ελληνικῶν συμφερόντων και εις ὄφελος τῶν ξένων. Είναι λυπηρόν—έξόχως λυπηρόν και καταστροφικόν—ὅτι με τὸν διχασμὸν έλησμονήσαμεν και παρεβλέψαμεν ότι ἡ Έλλάς είναι και πρέπει να μείνη ανεξάρτητον Έθνος μέσα εις τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα και τὸ Σύμφωνον τοῦ Ἀτλαντικοῦ, και ἀκόμη είναι έξόχως θλιβερόν, ὅταν δὲν κατανοῆται ότι πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Έθνους δὲν είναι οιαδήποτε πόλις έξω τής Έλλάδος, ἀλλ' είναι μόνον αὐτὴ ἡ πολυαγαπημένη πόλις —αἱ Ἀθῆναι—πού, ὅπως λέγει ὁ έθνικός μας ποιητής, ὁ Κωστίης Παλαμᾶς, είναι «ἡ ζαφειρόπετρα στῆς γῆς τὸ δαχτυλίδι». Δεῖγμα τῆς τῆς νοοτροπίας είναι ἡ μὴ ψήφισις τῶν ὡς ἄνω δύο νομοσχεδίων.

Τὸ «Γραφεῖον Ἐρευνῶν» τῆς Σχολῆς ἔχει ἀναλάβει τὴν πρωτοβουλίαν τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος. Ἦδη, πτυχιόχοι τῆς Σχολῆς μελετοῦν τὴν ἐφαρμογὴν «Λογιστικῶν Πλάνων» εις τὰς βιομηχανίας, εις τὰς ὁποίας κατέχουν ἀνωτάτας λογιστικὰς θέσεις. Ἦδη, ὁ κ. Α. Χέλμης, Διευθυντῆς τῆς Βιομηχανίας «Χρυσάλλης», πτυχιόχος τῆς Σχολῆς μας, κατήρτισε «Λογιστικὸν πλάνον» διὰ τὴν μεταξοβιομηχανίαν. Ἐχομεν τὴν ἐλπίδα ότι, και ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἡ Σχολή, και ἰδιαίτερώς τὸ Γραφεῖον Ἐρευνῶν, θὰ προσφέρουν μίαν νέαν ἀξιόλογον ὑπηρεσίαν εις τὸν τόπον μας.

IX

Ἡ Λογιστικὴ εἰσηλθεν ἀναντιρρήτως εις νέαν περίοδον. Ἡ σημασία τῆς αὐξάνεται και κατ' ἔκτασιν και κατὰ βάθος. Σήμερον οἱ πάντες ἀναγνωρίζουν ότι ἡ Λογιστικὴ δύναται τὰ πάντα να ὀργανώσῃ, τοὺς πάντας να πληροφορήσῃ, τὰ πάντα να ἐλέγῃ· ἀρκεῖ ἡ ἐντιμότης, ἡ εἰλικρίνεια και ἡ ἀλήθεια να τὴν καθοδηγοῦν· ἄλλωστε, τὰ πάντα δύναται να καλύψῃ και τοὺς πάντας ν' ἀπατήσῃ. Ὁ Νόμος πρέπει να ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀγαθοποιὸν τῆς δρᾶσιν και να καταστήσῃ τουλάχιστον δυσχερεῖς τὰς κακοποιούς δυνατότητάς τῆς. Ἡ Λογιστικὴ, ὡς πᾶσα γνῶσις, ἐξαρτᾶται ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τὴν χρησιμοποιοῦν. Ἡ Λογιστικὴ δὲν ἀρκεῖται πλέον μόνον εις τὴν παρακολούθησιν τῶν μετὰ τῶν τρίτων συναλλαγῶν, οὐδὲ εις τὴν σύνταξιν ἐνὸς Ἰσολογισμοῦ ἐκφράζοντος κατὰ τὸ μάλλον και ἥττον τὴν περιουσιακὴν κατάστασιν και προσδιορίζοντος *grosso modo* τὸ ἐπιτευχθὲν ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ καθίσταται συνεχῆς ὄργανον διαφωτισέως, συντάσσει τὸ σχέδιον τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος και παρακολουθεῖ τὴν ἐκτέλεσίν του. Ἐλέγετο ἄλλοτε ότι ἡ Λογιστικὴ είναι ἡ πυξίς και ὁ φάρος τῶν ἐπιχειρηματιῶν· σήμερον προστίθεται ότι είναι και τὸ ραντάρ, τὸ ὁποῖον τοὺς καθοδηγεῖ και τοὺς εἰδοποιεῖ διὰ τοὺς προσεγγίζοντας κινδύνους.

Συγχρόνως παύει να είναι ἀποκλειστικῶς εις τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων (συνεταίρων και δανειστῶν)· ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν στενὸν κύκλον τοῦ πλήρους ἢ ἀτελοῦς ἀποδεικτικοῦ μέσου τῶν συναλ-

λαγῶν καὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἐμπορίου· δὲν φιλοδοξεῖ πλέον νὰ προστατεύσῃ μόνον τὰ συμφέροντα τῆς ἀποταμιεύσεως, ἀλλὰ καθίσταται ἡ Λογιστική, ὡς ἀπὸ τοῦ 1920 ὑπεστηρίζαμεν, ἐπιστημονικὴ μέθοδος οἰκονομικῆς παρατηρήσεως, ὄργανον ἐξευρέσεως τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου, μέσον προσδιορισμοῦ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, βάσις ἀσφαλῆς διὰ τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν, γενικώτερον μέσον μελέτης τῆς ἀκολουθητέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ γενικώτερον στήριγμα τοῦ εὐρυτέρου οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ Πλάνου μιᾶς Χώρας.

Ὁ Λογιστής, ἀπὸ ἀπλοῦς καταστιχογράφος τῆς ἐπιχειρήσεως, καθίσταται πολῦτιμος οἰκονομικὸς καὶ φορολογικὸς σύμβουλος καὶ καθοδηγητῆς, ἐνῶ συγχρόνως τὸ ἐπάγγελμά του συνδέεται πρὸς τοὺς γενικώτερους οἰκονομικοὺς καὶ φορολογικοὺς σκοποὺς τῆς Πολιτείας, παρὰ τῆς ὁποίας καὶ ρυθμίζεται, μὲ τὴν βάσιν πολλάκις ὅτι εἶναι δημόσιον λειτουργημα. Οὕτω, ἡ εὐθύνη τοῦ λογιστοῦ καὶ τοῦ ἐλεγκτοῦ δὲν περιορίζεται εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς ἐπιχειρήσεως ἀλλ' εὐρύνεται, διότι ὁ λογιστής καθίσταται συνυπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐφόσον ἐδέχθη τὴν καταχώρισίν των. Ἡ αὔξησις τοῦ ρόλου τοῦ λογιστοῦ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τοῦ κύρους του, συμβαδίζει μὲ τὴν αὔξησιν τῆς εὐθύνης του ἀπέναντι τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας. Διοικητικῆς καὶ ποινικῆς φύσεως κανόνες ρυθμίζουν πολλάκις τὸ λογιστικὸν καὶ ἐλεγκτικὸν ἐπάγγελμα, εὐρύνοντες κατὰ τοῦτο τὰ πλαίσια τοῦ Λογιστικοῦ Δικαίου. Ἡ Λογιστικὴ συνδέεται πλέον ἀναποσπάστως μὲ τὴν Στατιστικὴν, καὶ μάλιστα τόσο, ὥστε εἰς μίαν ἐπιχείρησιν νὰ εἶναι δυσδιάκριτα τὰ ὄρια τῆς λογιστικῆς καὶ στατιστικῆς παρακολουθήσεως καὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως. Ἡμέρα τῆ ἡμέρα γίνεται κοινὴ συνείδησις ὅτι μὴ ὀργανωμένη οἰκονομία δὲν δύναται νὰ εὐσταθήσῃ ἄνευ Σχεδίου, καὶ ἐπομένως ἄνευ «Λογιστικοῦ Σχεδίου», καθοδηγοῦντος καὶ διαφωτίζοντος, χωρὶς ἐννοεῖται τοῦτο νὰ σταματᾷ τὴν ἐξέλιξιν τῆς λογιστικῆς Τέχνης, διὰ νὰ μὴ καταστῇ τὸ «Πλάνον» μίαν νέαν «κλινὴν Προκρούστου».

Ἡ Λογιστικὴ, ἀπὸ ἀπλοῦν ὄργανον πληροφοριῶν καὶ ἀπὸ ἀπλοῦν μέσον ἀποδείξεως, προσλαμβάνει πλέον τὸν νέον της χαρακτήρα, τοῦ ὄργανου τῶν οἰκονομικῶν διαπιστώσεων καὶ τοῦ μέσου ἀσκήσεως γενικώτερας οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Περιφανῆς ἀπόδειξις τούτου εἶναι ἡ λεγομένη «Οἰκονομικὴ Λογιστικὴ», ἡ ὁποία ζητεῖ νὰ διατυπώσῃ τοὺς τρόπους τῆς καταχωρίσεως καὶ παρακολουθήσεως τῶν ἐθνικῶν πλέον λογαριασμῶν.

Πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἔλεγε τὸ ἰδιόρρυθμον ἐκεῖνο πνεῦμα, ὁ Προυντόν : «Κατέληξα μὲ τὴν διαπίστωσιν ὅτι ἡ Λογιστικὴ εἶνε ἡ ἐπιστήμη τῶν λογαριασμῶν τῆς κοινωνίας, τῶν λογαριασμῶν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως». Μετὰ ἑκατὸν ἔτη, χάρις εἰς τὴν σύνταξιν καὶ τὰς ἐφαρμογὰς τῶν «Λογιστικῶν Πλάνων», ἡ φράσις τοῦ Προυντόν ἀποδεικνύεται προφητικὴ καὶ ὁ Καθηγητῆς Merczewsky δικαίως τονίζει ὅτι ἡ «Λογιστικὴ ἀποδεικνύεται μίαν τῶν χαρακτηριστικῶν ἐκδηλώσεων τῆς οἰκονομικῆς σκέψεως τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος».